

tesimo quadragesimo quinto, corpus pii ac gloriosissimi Patris nostri beati Odilonis ad laudem totius curiæ Paradisi, et ejusdem sancti solemnitate cum illa devotione honore et reverentia qua decuit relevavit. Qua relevatione completa, venerabili et discreto viro domino Stephano Rogerii concanonico vestro ac officiali Bituricensi nos humiliter cum magna instantia supplicante, quatenus de reliquiis sanctissimi corporis prædicti vobis mittere vellemus; cui supplicationi annuentes in quantum nobis Altissimus desuper ministravit, unam de costis præfati sancti Odilonis per ipsum vestro sanctissimo collegio duximus destinandam, quam in vestro capitulo cum magna reverentia et solemnitate recepistis; ordinare ac statuere proponentes, quod tam in vestra ecclesia cathedrali, quam in tota diocesi faceretis ejus festum translationis ad exaltationem ejusdem sancti jugiter celebrari: dum tamen per nostras patentes litteras testificaremur dictam costam eduxisse de corpore

A ejusdem sancti, prout hæc omnia in litteris vestris nobis destinatis vidimus plenius contineri. Devotioni vestræ, domini charissimi, cui in quantum possumus et debemus, super tam devota et solenni receptione dictarum reliquiarum regratiamur, significamus per præsentem dictam costam per præfatum dominum Stephanum Rogerii canonicum vestrum vobis traditam, de corpore beatissimi Odilonis extractam fuisse, et vobis per eum deferendam in præsentia plurium fide dignorum fuisse commendatam: quapropter vobis cum devota precum instantia supplicamus, quatenus festum translationis ipsius facere velitis in ecclesia vestra, et in tota diocesi Carnotensi celebrari annuatim.

B « In cujus rei testimonium sigilla nostra in his præsentibus litteris duximus apponenda. Datum in prioratu nostro prædicto, die vicesima secunda mensis Julii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo septimo. »

INCIPIUNT CAPITULA VITÆ SEQUENTIS.

CAPITULA LIBRI PRIMI.

- Prologus Jotsaldi monachi ad Stephanum pontificem.*
Item præfatio vel deploratio ex transitu ejusdem Patris.
De generis ejus nobilitate.
 CAP. I. *Qualiter Deo militare cœperit in sua ipsius pueritia.*
 II. *Quomodo Maioli sancti se conjunxerit societati.*
 III. *Qualiter deseruit hujus sæculi pompam.*
 IV. *Qualiter sanctus Maiolus illum elegerit successorem sibi.*
 V. *De habitu corporis ejus, et quod nihil in eo fucatum vel affectatum fuit.*
 VI. *Quod in eo quatuor virtutes principales refulserint.*
 VII. *De justitia, vel quod a pontificibus, regibus, ducibus, vel imperatoribus maximo fuit amore dilectus.*
 VIII. *Quod in pauperes munificus fuit.*
 IX. *Qualiter binis pueris jam defunctis indumenta præstitit, vel sepulturæ eos tradidit.*
 X. *De clerico contagio lepræ maculato.*
 XI. *Quam hospes fuit, et quamplures diversæ ætatis diversi generis Christo acquisivit.*
 XII. *De fortitudine.*
 XIII. *De temperantia, renovatione suorum locorum.*
 XIV. *De transitu ejus quomodo terram ejus beatus spiritus deseruit, caelosque petiit.*
 XV. *Commendatio animæ.*
 XVI. *Qualiter sanctus vir apparuerit cuidam monacho.*
 XVII. *De simili visione.*

CAPITULA LIBRI SECUNDI.

- CAP. I. *Quomodo quondam puer liberatus sit divinitus a gravissima infirmitate.*
 II. *De cæco illuminato.*
 III. *De aqua in vinum conversâ.*
 IV. *De furto apud Papiam invento.*
 V. *Item de alio simili furto.*
 VI. *De transmutatione profundissimæ Ticinensis aquæ, et accensione lucernæ,*

- VII. *De simili miraculo.*
 VIII. *De paucis pisciculis plurimis relictis.*
 IX. *De exuberatione vini in parvo vasculo in monte Arentino.*
 X. *De quodam homine a febris liberato.*
 XI. *De utribus in usus pauperum evacuatæ, et iterum divinitus impletis.*
 C XII. *De vase vitreo confracto et solidato.*
 XIII. *De quadam visione cujusdam eremite.*
 XIV. *De revelatione domni Benedicti papæ.*
 XV. *De quodam puero ab infirmitate gutturis sanato.*
 XVI. *De libris et aliis suppellectilibus aqua infectis ac minime læsis.*
 XVII. *De quodam puerulo monacho a gravissima infirmitate liberato.*
 XVIII. *De libro et vasis repertis.*
 XIX. *De quodam potente a dolore oculi liberato.*
 XX. *De clerico a morbo brachii curato.*
 XXI. *De quodam mente capto sive demoniaco sanato.*
 XXII. *De quodam muto sanato.*
 XXIII. *De quodam parvulo vasculo a vino exinanito, et virtute sancti postmodum pleno reperto.*

CAPITULA LIBRI TERTII.

- CAP. I. *De quadam puella insana, surda et muta nata.*
 D II. *De homine surdo et muto liberato.*
 III. *Item de alio muto.*
 IV. *De quodam paralytico simul et muto curato.*
 V. *De presbytero muto.*
 VI. *De cæco illuminato.*
 VII. *Item de cæca sanata.*
 VIII. *Item de alio cæco illuminato.*
 IX. *De quodam insano ad mentem revocato.*
 X. *De quodam paralytico.*
 XI. *De hydropico liberato.*
 XII. *Item de alio hydropico.*
 XIII. *De quadam contracta sanata.*
 XIV. *Item de alia simili modo sanata.*
 XV. *De quadam paupercula simili modo curata.*
 XVI. *De quodam captivo a vinculis liberato.*
 XVII. *De quodam mente capto sanato.*

INCIPIT PROLOGUS JOTSALDI MONACHI

AD STEPHANUM PONTIFICEM

DE VITA ET VIRTUTIBUS SANCTI ODILONIS ABBATIS.

Reverendo Patri STEPHANO, secundum sui nominis interpretationem pontificali gloria coronato, ultimus servus servorum Dei, nomine tantum monachus, JOTSALDUS, quidquid in utraque vita jucundius.

Antiquorum philosophorum studia scriptis et monumentis extulerunt priorum suorum laudes et memorias, talibus indiciis sperantes se facere immortales, quos noverant fuisse mortales. Deinde gradu secundo regula ecclesiastica, tanto dicendorum materia sublimior, quanto spei certioris directior, sanctorum virorum præclara describit opera, ut succedentes et futuri habeant semper quorum sequantur exempla, totumque ad illum referatur, a quo virtus et prudentia datur, a quo etiam derivatur fortitudo et sapientia. Ad horum formam ego, quan-

lilluscunque homuncio, nutritus magni Odilonis magisterio, informatusque beneficio, quemadmodum Hieronymus de Blæsilla et Nepotiano, epitaphium (4) quoddam volui de morte virtutibusque ejus inscribere, et veluti flores ad sepulcrum ejus spargere, quæ introeuntibus præsentent aliquid suavitatis et gratiæ, redoleantque secundum sui speciem quantulocunquæ odore. In hoc vero devotionem animi mei offero, et altiora describere volentibus materiam præsto, non occasionem agendi id melius subripio. Quod opus tibi, sancte præsul, ideo mittere disposui, quia te nepotem ipsius, et per illum ad sacerdotii gloriam accersitum novi; confidens tuo complacere iudicio, quidquid in laudibus ejus descripserit cultus vel incultus sermo.

ITEM PRÆFATIO VEL DEPLORATIO EX TRANSITU EJUSDEM PATRIS.

Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo desolationem, non unius hominis, neque duorum vel trium, sed multorum populorum promiscui sexus, diversæ conditionis, diversæ ætatis, diversi ordinis! Plorabo, inquam, vastitatem nobilissimæ congregationis, amplæ familie, destitutæ dormitione sui patris Odilonis: de cujus visceribus, de cujus magisterio et virtutibus, quasi quibusdam vinculis et funibus religata dependebat, et, ut ita dicam, indissolubilibus amoris nexibus complexa sustentabatur. Quid agis, gravissimorum lacrymarum excitator, et tantæ calamitatis delator [*Mss. 2, desolator*]? Erumpe et clama in auribus promiscuæ multitudinis, dicens: Quomodo decessit miserorum adjutor? Quomodo siluit mœrentium opportunus consolator? vel quo abiit plurimorum monachorum desiderabilis auriga innumerabiliumque populorum discretus moderator et rector? O quam incertus humanæ conditionis status! o quam mutabilis rerum mortalium cursus! Dum petavimus eum esse nobis in communi vita socium, tenemus defunctum, et quem sperabamus presentem, dolemus absentem. Si tamen dolendus est, qui dolorem evasit; si lugendus est, qui de luctu ad gaudium, de tenebris ad lucem, de pœna ad requiem, et de morte transivit ad vitam. Quid agimus, anima? Quo nos convertemus? Si intemperantius exaggerare dolorem cœperimus, timeo ne acies mentis reverberetur, et id quod de virtutibus ejus volumus inscribere, immoderato dolore perturbati, minime prosequamur. Sed primo de carnis ejus nobilitate, quæ in titulis sanctorum virorum pro additamento laudis ponitur, dicamus, et postmodum, sensim per

vestigia virtutum ejus incedentes, quasi quibusdam gradibus ad iteratos lugubres luctus funeris veniamus. Præcepta rethorum sunt, ut majores ejus qui laudandus est memorentur, et eorum alius gesta repetantur; sicque ad ipsum per gradus sermo perveniat, quo videlicet avitis paternisque virtutibus illustrior fiat, et aut non degenerasse a bonis, aut mediocres ipse ornasse videatur. Nos carnis bonia quæ semper et ipse contempsit, in animæ laudibus non requiramus; tamen quia non de mediocri nobilitatis sanguine descendit, quod possumus in laudibus ejus assumamus. Exstitit pater ejus inter proceres Arvernorum nobilissimus, vir in armis strenuus, possessionibus et divitiis locupletissimus, in consilio providus, et in omni morum honestate suo tempore nulli secundus, qui etiam privilegio auctoritatis et gratiæ, Major Beraldus vocabatur ab omnibus. Fidei virtute ita præcipuus, ut quod alii difficile sacramentis, hoc iste inviolatum custodiret simplicibus verbis. Longe se habebat actus aliter ejus et habilus, quam modo videri possit in quovis principe quilibet actionis modus. Fuit illi uxor, Girberga nomine, non degener natalibus et moribus. Quæ quantæ continentiæ, quantæ castitatis, et cujus voluntatis fuerit sub marito, post mortem ejus omnibus fuit in aperto. Nam relicta patria, relictis propinquis et filiis, et magnis fundi possessionibus atque divitiis, tanquam alia Paula secuta est Christum, et apud monasterium (5) sancti Joannis Augustiduno positum, sanctimonialium suscepit locum, et religionis habitum. Quam laudabile ibi duraverit propositum, quamque dulcis et utilis omnibus ibi

(4) Sic etiam Odilo ipse librum de Vita Adelheidis imperatricis *Epitaphium* vocat, Hieronymi exemplo.

(5) Subsistit etiam nunc antiquum illud monasterium, quod sub B. Mariæ titulo a Brunichilde funda-

tum S. Gregorius privilegio donavit. Alii tamen consent monasterium a Brunichilde conditum illud esse, quod hodieque sub S. Andochii nomine celebre est. Utrumque est ordini Benedictino actricum.

deinceps ejus vita fuerit, et quam glorioso exitu vitam finierit, paucis quæ supererant cum gemitu narrare audivi. Fuerunt denique istis alii filii potentes et nobiles, et in suo ordine quantum ad mundanam gloriam nulli inferiores. Quædam etiam non prætereunda filia, nomine Blismodis, abbatissa, quæ

A in sancta virginitate, nocte et die Deo serviens, prope centenarium explevit annorum numerum. His ita breviter descriptis, ad illum quem celebriter commendat nobilitas mentis et celsitudo generis stylum vertamus.

IN NOMINE DEI SUMMI

INCIPIIT VITA EJUSDEM PATRIS

CAP. I.—*Qualiter Deo militare cœperit in sua ipsius pueritia.*

Igitur Odilo vir beatissimus, nobilitatis stemmate proceatus, inter ipsa primordia tanquam alter Isaac Christo consecratus, et Brivate (*Brioude*) apud sanctum Julianum gloriosum martyrem clericali sorte est donatus. Delectabatur in ipsa pueritia, humilitate, castitate, innocentia et puritate, et prout ætas admittebat, misericordie operibus insistebat. Superabat cœtaneos sapientia et moribus, ita ut jam non puer, sed senex maturitate, non tempore, ab omnibus putaretur. Decursis itaque puerilibus annis, ubi robur juventutis succedere cœpit, tacitus secum deliberat, ut Ægyptias ollas desereret, et per media mundi discrimina, terras repromissionis intraret. Jesu bone, quam suavis tua vocatio, quamque dulcis tui spiritus inspiratio! qui mox ut mentem pulsaverit, æstus fornacis Babylonie in amorem transformas cœlestis patriæ. Ecce enim cor nostri juvenis, dum subito pulsas, mutas, et in veros amplexus Salomonis mirabiliter accendis.

CAP. II. — *Quomodo Maioli sancti se conjunxerit societati.*

Certe dum talia meditatur in animo, magnus ille Maiolus, per totum pene mundum famosus, Arvernorum fines ingreditur. Et divina dispositione is de quo loquimur, ante eum adducitur. Qui considerans in eo præstantem elegantiam corporis et nobilitatem generis, magnum quiddam et divinum oculis interioribus in eo prævidens, totus in ejus amorem illabatur, et vicissim inter eos ignis divinæ charitatis magis magisque accenditur. Fit inter eos familiare colloquium junior seniori suum prodit desiderium; senex ut præmeditata perficiat, modis quibus potuit junioris instruit animum.

CAP. III. — *Qualiter deseruit hujus sæculi pompam.*

His ita inter se dispositis, senex ad propria revertitur, sollicitudo juvenis ad ea perficienda quæ cœperat, preparatur. Non multis itaque interjectis spatiis, novus miles tanquam Benedictus Romuleas, deserit et iste Brivatenses seu Anicienses (*le Puy*) arces, Despiciit patrias opes, propinquos et fratres, et quasi antiquus Abraham de Ur Chaldæorum egrediens, Cluniacum quasi quemdam terræ repromissionis requirit introitum, et veteri iterum deposita sarcina, monachicum suscipit indumentum. Jesu bone! quam jucundum erat tunc videre ovem mun-

B dano vallere delonsum, de lavacro baptismatis iterum ascendentem, cum gemellis fetibus dilectionis utriusque procedentem, nihil sterile secum portantem nihil vanum meditantem! Jam sumpto habitu videres nostram ovem inter alias primam opere, extremam ordine, æternæ viriditatis pascua requirere, lucernarum ministeria concinnare, infantum custodiendorum excubias observare, pavimenta verrere et quæque vilia officia humiliter peragere. Sed non diu latuit margarita, non diu potuit occultari in privato loco fortis athleta.

CAP. IV. — *Qualiter sanctus Maiolus illum elegerit successorem sibi.*

Evolutis post hæc fere quatuor annis, sanctus Maiolus post multos pro Christo desudatos labores de tenebris Ægypti egreditur, transitoque maris periculo Jerusalem ingreditur, atque in æterna pace a Christo collocatur. Instante vero mortis articulo dominum Odilonem sibi successorem eligit atque proprias oves Domino et sibi reliquit. Qui reluctans, et ultra quam credi possit invitus, communi omnium voto, communi omnium sententia ad injunctum officium ordinatur, et tanquam alter Moyses Dei populo præficitur. Quid agis Deo, dilecta anima? Quid reluctaris? Quid adhuc vis stare post parietem, et respicere per cancellos et fenestras? Egredere jam ad diffusam lucem, egredere. Loquitur tibi sponsus tanquam ad sponsam, in Canticis canticorum: *Surge, propera, amica mea, formosa mea, et veni* (*Cant. II, 10*), videlicet aperte dicens: Surge de stratu quietis, in quo tuimet solus curam agere quæris, propera et veni, ad impendendam etiam proximis curam salutis, per studium sedulæ prædicationis. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. Suscepto itaque regiminis officio, magis ac magis sanctorum conformabatur exemplo, et in omnibus cœlesti adornabatur magisterio. Prælucebat in eo quoddam insigne documentum, quod subjectis imitandum esset et timendum; et qualis esset interius, relucens in eo gratia declarabat exterius. Habitus enim mentis, ut ante nos dictum est, in corporis statu cernitur. Et quia ita est, nunc de ipsius corporis positione, pauca dicamus.

CAP. V. — *De habitu corporis ejus, et quod nihil in eo fucatum vel affectatum fuit.*

Erat mediocris in eo statura. Vultus ipse plenus

auctoritatis et gratiæ; mansuetis hilaris et blandus, superbis vero et offensis, ut vix sufferri posset, terribilis. Macie validus, pallore ornatus, canitie decoratus. Oculi illius veluti quodam splendore fulgentes, intuentibus et terrori erant et admirationi, lacrymis assidui, quia sæpius aderat virtus compunctionis. Revertebat etiam in ipsius motu, gestu, incessu, species auctoritatis, pondus gravitatis tranquillitatisque vestigium. Occursus illius quasi quidam gratissimæ jucunditatis radius, et insolitæ delectationis eventus. Vox illi virilis, et ita plena decoris, ut mentes audientium non mediocriter demulceret dulcedine modulationis. Sermo illius plenus suavitatis et gratiæ, prout ratio causarum se habebat, medie temperatus; nec modum progrediens loquendi, nec minus pro tempore improvidus disserendi. Nihil in eo fucatum, nihil affectatum; sed natura mirabiliter reddebat eum corporis positione et ordine vitæ quadratum. Et quamvis, secundum beatum Ambrosium, in pulchritudine corporis locum virtutis non ponamus, gratiam tamen non excludimus. His vero omissis, ad compositionem morum ejus, quibus per divinam gratiam adornatus exstitit, redeamus.

CAP. VI. — *Quod in eo quatuor virtutes principales refulserint.*

In quantum humana æstimatio se habet, quatuor in sancto viro principales non mediocriter relucebant virtutes, prudentia, justitia, fortitudo et temperantia. Prudentiam philosophi definiunt in veri investigatione consistere, et scientiæ plenioris cupiditate. Quo genere virtutis ita enituit, ut non diebus neque noctibus a veri investigatione cessaret. Semper ei liber divinæ contemplationis in manibus, semper ei sermo de Scripturis assiduus, et ad ædificationem cunctorum labor continuus. Ut Hieronymus Eustochium instruit, faciem dormientis interdum pagina sancta suscipiebat, evigilantem iterata lectio recreabat. Nihil ei in hac vita dulcius, nihil amabilius fuit. Lectioni oratio jugis succedebat. Qui gemitus, quæ suspiria, vel affluentia lacrymarum, et præcipue in illo sancto sacrificio Agni immaculati erat, Spiritus sanctus auctor ipsius muneris et gratiæ novit. Rem miram dicturus sum, et certe veram. Cum sæpius illum psallentem in stratu somnus exciperet, tamen psalmus ab ore dormientis non recedebat, ut si nescires, vigilare eum putares. Evigilans vero ita psalmum cum festinatione arripiebat, quasi non intermisisset. Loquebatur credo tunc cum sponsa in Canticis canticorum: *Ego dormio et cor meum vigilat* (Cant. v, 2). In Scripturis quam fuerit eruditus, et in sermone facundus, quamque etiam in recta fide catholicus, testantur sermones ejus, et multiplices epistolæ, quas, tanquam favos dulcedinis pinguissimæ, videas redolere odore prudentis eloquentiæ, decoreque suavitatis et gratiæ.

CAP. VII. — *De justitia, v. l. quod a pontificibus, regibus, ducibus, vel imperatoribus maximo fuit amore dilectus.*

Justitia est, ut volunt philosophi, quæ suum cuique tribuit, alienum non vindicat, utilitatem propriam negligit, ut communem æquitatem custodiat. Hæc omnia in illo non mediocriter, sed profuse noveris reluxisse. Omnibus enim ætatibus, personis, et conditionibus, prout justitiæ fuit, debitum honorem exhibuit; et omnibus ita se gratum præbuit, ut non aliter quam angelus, si ita dicendum est, imo quia ita dicendum est, cunctis charus exstiterit. Principibus et potestatibus Christianis secundum apostolicam sententiam in nullo restitit, sed ita amicabilem et officiosum se reddidit, ut tanquam alter Joseph ab omnibus amaretur et celebriter veneraretur. Concurrat in hunc amorem Robertus rex Francorum; accedat Adeleida mater Ottonum; veniat Henricus imperator Romanorum; intersint Conradus et Henricus, videlicet pater et filius, Cæsares et ipsi nobiles invicti: quorum omnium amicitias, officiis et imperialibus muneribus ita magnificatus est, ut sibi et illis cor unum et anima fuerit. Quid etiam Stephanus rex Hungorum, sive Sancius rex Hesperidum populorum, qui quamvis eum præsentialiter non viderint, tamen ad famam sanctitatis ejus intercurrentibus legatis et reciprocis litteris, astrinxerunt illum sibi beneficiis et copiosis muneribus, commendantes se humiliter orationibus illius et suffragiis. Fuit etiam in remotis partibus occidentalium alter Sancius, Pampulanorum episcopus, qui ita sibi in amicitias adhesit et copiosis muneribus deservivit, ut ad eum etiam de tam longinquis regionibus veniret, et monachum se ab eo fieri decerneret. Quem intantum dulcis memoriæ Odilo dilexit, ut etiam moriens de eo mentionem faceret, et post mortem suam ad eum visitandum, cum exuviis vestimentorum suorum duos fratres mitteret, qui illi finem vitæ suæ nuntiarent, et antiquam amicitiam sibi mortuo conciliarent (6), et rursus eandem viventibus renovarent. Non prætereundi sunt etiam illi Domini sacerdotes et apostolici viri, Silvester, Benedictus, Joannes, et in ultimis piæ memoriæ Clemens, quorum gratiam ita promeruit, ut tanquam ex fratribus unus exstiterit. Quæ enim persona undecunque locorum non cuperet habere Odilonem tanquam alterum Salomonem amicum et patrem, et pro se apud Deum intercessorem? Gaudebat Italia cum Odilonis aderat præsentia, et præcipue familiaris sibi Papia, cujus prece et industria, temporibus Henrici et Conradi imperatorum liberata est ab excidio gladii et periculo incendii. Lætabatur etiam urbs Roma, mundi domina, tanti viri contubernio, frequentata sæpius sanctorum apostolorum amore et desiderio. Officiales etiam et clerici, sive monachi, ita sibi applaudebant venienti, ut tanquam de suis charissimum fratrem haberent amore vehementi. Hæc ideo in

(6) Hæc verba, et rursus eandem viventibus renovarent, desunt in mss. 2.

partes justitiæ posuimus, ut aperte monstrarem^A illum proprium cuique tribuisse, et idcirco omnium gratiam et amorem promeruisse, et ut etiam omnibus declararetur, quia necesse erat ut quem Deus perfuderat gratia, ab omnibus amaretur. Bene itaque de eo omnes in commune senserunt, quia ubique cunctis et amori et honori fuit. Jam vero de inferioribus seniores honorabat ut patres, juniores ut fratres, anus ut matres, virgines ut sorores; omnes tamen æstimans sibi superiores, cunctis in commune præbebat familiare consortium et salutare colloquium. Nulli onerosus, nulli importunus, nullius honoris cupidus, alienum non vindicabat, imo magis quod suum erat hilariter alteri concedebat. Utilitatem propriam negligebat, ut communem æquitatem custodiret. Benevolentiam et liberalitatem, quæ etiam et ipsæ partes sunt beneficentiæ, sive justitiæ (7), ita rotinebat, ut in eis nostris temporibus in suo ordine singulariter solus reluceret. Omnibus enim in commune volebat benefacere; sed quibus poterat liberaliter liberalis existebat. Plus gaudebat datis quam acceptis, sciens illud felicitatis, istud indigentia esse, et secundum Dominicæ Veritatis sententiam, beatius esse dare quam accipere.

CAP. VIII. — *Quod in pauperes munificus fuit.*

In pauperes ita munificus erat, ut aliquando non dispensatorem sed profusum largitorem videres. Etenim magis delectabatur in faciendis eleemosynis, quam aliquis gratulari possit in acquirendis pecuniis. Et quid dicam? Cæcorum baculus, esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugentium fuit. Et quid dicam? Misericordiæ visceribus ultra quam dici possit affluebat, et, quantum in se erat, nullum a beneficio misericordiæ excludebat. Et sicut in epitaphio Sabiniani papæ legitur:

Hic hominum vitia blando sermone removit:
Nec culpæ iudex, sed medicina fuit.

Erat certe in hac virtute intantum diffusus, ut ab imprudentibus in officio hujusce virtutis dijudicaretur nimis. Sed ille ad hoc objectum eleganter alludere solitus erat. « Ego, inquit, magis volo de misericordia misericorditer judicari, quam de crudelitate crudeliter damnari. « Ut enim ait Ambrosius: Bonus [Mss., bonum] est misericors homo, qui dum aliis subvenit sibi consultit, et in alieno remedio vulnera sua curat. Agnoscit enim se esse hominem, qui novit ignoscere: et vias Christi sequitur, qui, carne suscepta, maluit in hunc mundum Redemptor venire quam iudex. Unde et iste vir sanctus, ut prædiximus, malebat esse culparum medicina quam iudex. At hoc aliquoties quod offerebatur, libentissime accipiebat, ut haberet quod pauperibus distribueret. Implebatur semper in eo quod dicitur in Evangelio: *Omni habenti dabitur, et abundabit* (Matth. xiii, 12). Vidimus enim multoties

(7) Sic mss. 2. At Thuan. cum edit. *Benevolentiam et... partes sunt justitiæ, etc.*

(8) Huc dubio procul revocanda est beati viri

marsepium illius ita exinanitum, ut quod daret fratribus non haberet, cum subito ex insperato veniebat sibi sufficiens benedictio, unde sedaretur potentium vociferatio. Et ne generaliter hæc prosequendo, ejus aliqua misericordiæ opera specialiter ignorare videamur, quædam hic sunt inserenda, satis memoratu digna, quæ fidem præbeant etiam his quæ nominatim non sunt ponenda.

CAP. IX. — *Qualiter binis pueris jam defunctis indumenta præstitit, vel sepulturæ eos tradidit.*

Quodam tempore cum ad sanctum Dionysium Parisius pergeret, et per publicum iter incederet, offendit duos pueros famis et frigoris supplicio occubuisse, et sub oculis omnium, dictu miserabile nudos et insepultos in media via jacere. Erat enim eo tempore famis valida, quæ sui magnitudine penes totas Galliarum sive Aquitaniæ oppresserat provincias. Compunctus itaque vir sanctus tali horrore, equo desilivit, substitit, pollinctores mercede quaesivit. Lanæ veste, quam vulgo staminiam vocant, a dorso abstracta, illorum nuditatem propriis manibus cooperuit, sepelivit, debitum mortuis obsequium persolvit, sicque cœptum iter tenuit. Si Marlinus per totum orbem celebratur in dimidia tunica pauperi divisa, cur non et iste secundum sui speciem celebris habeatur in tunica integra, non uni vivo, sed duobus mortuis data? Multa præferri possint similia, nisi succumberent nostræ parvitas ingenia. Sed tamen ne silentio premanetur omnia, tunc tali temporis, et deinceps per multos annos incumbente miseria, in usus pauperum confregit plurima vasa ecclesiastica et ornamenta insignia, inter quæ etiam imperialem Heurici imperatoris coronam, indignum iudicans talia denegare pauperibus Christi, pro quibus effusus est sanguis Christi. In thesauris Ecclesiæ pauperibus datis divinis et humanis oraculis Laurentius prædicatur mirabilis; cui licet istum equiparare non audeamus, tamen cunctis quos vidimus moderni temporis hominibus (quod sine præjudicio cujusquam dixerim) in suo ordine in hac virtute præferimus. Consuluit quibus potuit, et quibus per se non valuit, alios ut misererentur rogavit. Cum enim non sufficeret tam acerbæ famis prædictis temporibus omnium miseris subvenire, vidimus eum vicos et ecclesias quas poterat circuire, ad eleemosynas faciendas principes (8), divites, mediocres suadere, dulcibus sermonibus ad misericordiam provocare, eisque inde plenissimam peccatorum remissionem libera voce de cælis remittere. Ita vir sanctus quos non sufficiebat alere sumptibus, juvabat apud illos quos poterat sermonibus misericordiam suadentibus. Certe tali consultu multa millia pauperum cognovimus famis et mortis evasisse periculum. Nullius miseriam epistola ad Garsiam regem, edita tomo II Spicilegii, qua vir sanctus pii principis implorat opem, tempore famis.

præterivit, nullius necessitatem despexit, nullius infirmitatem exhorruit.

CAP. X. — *De clerico contagio lepræ maculato.*

Denique quidam sanctæ Dei Genitricis Aniciensis ecclesiæ clericus, secundum carnem nobilissimus, lepræ contagio maculatus, privatum sibi veluti tantæ corruptioni necessarium juxta Ligerim (9) fluvium quemdam elegerat locum monasteriolo quod dicitur Volta contiguum. Quo adveniens Dei famulus et hoc agnoscens, infirmo compatitur, solatiari illi in quibus necesse erat, fratribus imperat. Requirit vero ipse miserabilis sancti viri privatum colloquium, et ut ad se accedat humiliter rogat per internuntium. Quod sanctus facere non recusavit, recolens Dominicæ humilitatis exemplum, qui etiam non rogatus venire voluit ad centurionis servum. Dum vero ad eum pervenitur, illius non exhorrescens miseriam, nobis qui videbamus valde mirantibus, in oscula ruit, amplexatur, et diu cum illo familiare colloquium participatur. O virum per omnia laude dignum! qui magis in homine naturæ diligebat prærogativam, quam alicujus morbi expavescebat accidentem miseriam.

CAP. XI. — *Quam hospes fuit, et quamplures diversæ ætatis, diversi generis Christo acquisivit.*

In suscipiendis hospitibus festivus erat et jocundus. Nihil unquam sibi deesse liberalis confidebat animus, sed in abundantia benedictionis Christi omnibus largiter erat profusus. Munditiam integritatis ita inviolabilem custodivit, ut Spiritus sancti mereretur fieri domicilium et castissimæ puritatis receptaculum. Humilitatis etiam tanta in eo fuit perfectio, ut ne ad modicum quidem notaretur in illo superbiam vestigium. Innocentia in illo non mediocriter reluxit. Ex suo affectu pensabat omnes; et sicut ille erat alienus a felle malitiæ, ita etiam æstimabat alios nullius doli peste corrumpi posse. Honestatis decore ita pollebat, ut in omni sua actione hujus virtutis pulchritudine, tanquam cujusdam fulgoris resplenderet lumine. Nihil enim in honestum, nihil indecorum illa sancta anima videre vel audire volebat. Veritatem corde retinebat, et ore proferebat; mendacium vero tanquam pestiferum morbum modis omnibus cavebat. Humanæ etiam laudis favores non requirebat, neque gloriam suam in ore hominum ponebat. Si quando vero a confratribus vel episcopis more ecclesiastico officio obsequiis suscipiebatur vel honorabatur, testor Jesum advocatum animæ ejus, quia talia parvipendebat, et veluti quoddam nullius momenti pretium

(9) Sic habent codd. mss. Crispeiensis et S. Germani. At in Thuaneo legitur *juxta Alverim*, quo nomine designaretur Elaver, vulgo *l'Allier*, cui insidet Volta, locus ob monasterium ab ipso S. Odilone ibi conditum celebris; et quidem idem codex habet *infra monasterio, quod, etc.*, pro *monasteriolo quod*. Favet Bibliotheca Cluniacensis, ubi in hac ipsa Vita legitur *juxta Alexim..... monasterio*. Bollandus ex vetiori cod. ms. S. Maximini habet quidem *monasterio*, sed tamen *Ligerim fluvium* appellat. Unde lectio-

computabat. Tamen quia hoc sine scandalo plurimorum declinare non poterat, exterius quidem fraternum obsequium suscipiebat, sed interius a proposito humilis rigoris non discedebat. Conventus fratrum fortiter tenuit, donec ad ipsa mortis extrema pervenit. O quam jocundus inter alios procedebat, quam festivus in illo sancto choro medius stabat, a dextris et a sinistris prospiciens coronam novellæ plantationis, memor illius versiculi Davidici carminis: *Fili tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ tuæ* (Psal. cxxvii). Et quanto magis augebatur numerus fratrum, tanto magis quibusdam signis et certis indiciis declarabat sui animi gaudium. Et quia multoties videbat quibusdam id oneri esse, solitus erat dicere: « Nolite, fratres, in augmentatione gregis contristari. Cujus enim nutu et vocatione congregantur, ejus providentia et miseratione gubernabuntur. » Multorum enim monachorum pater exstitit, quos de diversis conditionibus, diversis ætatibus et temporibus Domino acquisivit. Alios namque in pueritia, alios in juventute, alios in senectute accepit; et quamvis diversis ad eum venerint temporibus, tamen sub una moderatione discretionisque virtute, materna charitate, paterna sollicitudine fovit, nutrit et ex multis partibus disparibusque moribus in unum corpus collegit. Quocumque exibat, quocumque procedebat, tanta sequebatur cum frequentia fratrum, ut jam non ducem et principem, sed revera putares eum esse archangelum monachorum. Hoc enim nomine censebat eum appellandum in suis sermonibus et epistolis Fulbertus ille sibi præcordialis amicus, Carnotensis episcopus, in sanctitate laudabilis, in sapientia mirabilis, in cujus morte studium philosophiæ in Francia periit, et gloria sacerdotum pene cecidit.

CAP. XII. — *De fortitudine.*

Jam de fortitudine animi ejus, vel corporis pauca dicturi, etiam virtutis illius definitionem, juxta veterum æstimationem adhibere debemus. Fortitudo est animum supra periculi metum agere, nihilque nisi turpia timere, tolerare fortiter adversa, vel prospera. Hac itaque fretus virtute, quam fortis fuerit in repellendis inimicorum insidiis, quam patiens in tolerandis, dictu videtur difficile. Cerneres in illo hoc privilegium patientiæ; quia his qui læserant, tanquam alter David, majorem rependebat beneficii gratiam, et his qui oderant potiore conservabat benevolentiam. Non valebant hunc adversa dejicere, nec prospera elevare. O quantas infestationes, et quam gravissimas insectationes a

nem, quæ exhibet *Ligerim* prætulimus. Nam præter Voltam illam celebrem, quam modo laudabamus, ad Elaverim fluvium, haud procul ab urbe Aniciensi dissitam, invenimus in tabulis geographicis paulo infra eandem urbem locum *la Volte* nominatum, supra Ligerim situm, quem hic indicari suspicamur. Certe ibi tunc fortasse erat exiguum aliquod monasterium, quod auctor noster *monasteriolum* appellavit.

domesticis et extraneis ipsa sancta anima sustinuit; A et præter has, quam duras corporis pœnas in jejuniis, in vigiliis, in orationibus ipse sibi adscivit, et, quod jam libere dicendum est post navigantis felicitatem, quibusdam vinculis et nexibus ferreis, solo Deo teste, membra sua ita damnaverat, ut vix humana caro hoc tolerare potuerit. Cilicium ei semper asperrimum interius adhærebat, desuper vero mediocri et communi veste indutus apparebat. Multiplices etiam et diversos labores sustinuit pro pace Ecclesiarum, pro statu suorum locorum, pro utilitate proximorum et propriis periculis quæsit tranquillitatem universorum. Scis et tu misericors et miserator hominum, Jesu Christe, ad comprobendam ejus patientiam quam gravissimos dolores et acerbos cruciatus dederis sibi in occulto: et tamen in hic invictum tenuit animum, tanquam bona terra B fructum reddens in patientia, dicens se majora mereri quam patiebatur supplicia. Animarum redemptor, Domine, qui ad hoc percutis ut sanes, ad hoc mortificas ut vivifices, secundum multitudinem illius præteritorum dolorum, succedant sibi consolationes tuarum sanitatum et lætitia celestium gaudiorum.

CAP. XIII. — *De temperantia et renovatione suorum locorum.*

Temperantia, quæ ultima in catalogo propositarum virtutum est, in sui definitione modum et ordinem servat eorum quæ dicenda sunt, vel agenda. In quo virtutis officio tantum valuit, ut in omnibus actionibus et imperiis modum teneret, ordinem servaret, et discretus mirabiliter existeret. Jejunia in aurigæ modum, secundum beatum Hieronymum, pro lassitudine et viribus corporis moderabatur; et sic apposita quæque libabat, ut et superstitionem fugeret, et continentiam reservaret. Cultus ipse nec munditiis, nec sordibus notabilis erat. Gravitate morum hilaritate frontis temperebat. In corrigendis vitiis pro modo et tempore severus, in remittendis gratiosus, et in utroque æqua lance libratus. Hæc vero quas proposuimus in eo relucebant virtutes, et in has concurrebat cæteræ omnes. Tota enim cerneret in illo exempla virtutum. Ita in singulis eminebat, quasi cæteras non haberet; ita omnes retinebat, ut nulla deesset; ita etiam affabilem se et benevolum subjectis exhibebat, ut magis vellet diligere quam timeri, magis prodesse quam præesse. Quis unquam de hoc viro quod displiceret audivit? quis audivit ut crederet? quis credidit ut non magis se ipsum malignitatis et infamiae denotaret? Ipse enim sibi auctoritatem dabat, qui in omnibus suis actibus vel actionibus euformis

(10) Sic codex Crespiensis, alius cum Bollandi *ligneam*. Nostra lectio videtur melior, quod auctor videatur alludere ad Augusti Cæsaris dictum de urbe Roma.

(11) Sic mss. pro quo Bollandus legit *jugello*.

(12) Monasteria aliunde nota fusiores non exigunt hic notationes. Paterniacum et Romanum in diocesi Lausannensi sita Odilo ab Adhelaide habuit. Carus

et compositus coram Deo et hominibus apparebat. Et præter hæc interiora, fuerunt in eo extrinsecus gloriosa studia in ædificiis sanctorum locorum construendis, renovandis, et ornamentis undecunque acquirendis. Demonstrat hoc Cluniacus suus principalis locus, in cunctis ædificiis interioribus et exterioribus, præter parietes ecclesiæ, ab ipso studiosè renovatus, et ornamentis multipliciter adornatus; ubi etiam in novissimis suis claustrum construxit, columnis marmoreis ex ultimis partibus illius provincie, ac per rapidissimos Durentiæ Rhodanique cursus, non sine magno labore adveclis mirabiliter decoratum: de quo solitus erat gloriari, ut jucundi erat habitus, invenisse se ligneum et relinquere marmoreum, ad exemplum Octaviani Cæsaris, quem describunt historiæ Romam invenisse lateritiam (10) et reliquisse marmoream. Incæpit etiam ciborium super altare sancti Petri, cujus columnas vestivit ex argento cum nigello (11), pulchro opere decoratas. Jam vero de omnibus monasteriis suis quid Paterniacus (12) ob Dei Genitricis amorem sibi delectabilis locus? Romanum monasterium fundo constructum, locus sancti Victoris Genevensis, præter suam antiquam et nobilem ecclesiam ex toto etiam suo tempore constructus, Carus locus, Amberta valde celebris ecclesia, Ravis ex toto, Celsinianas, Silviniacus, translata Firmitas, monasterium sancti Saturnini, apud Papiam sancti Maii nobilissimus locus, et præter hæc diversarum ecclesiarum multiplex numerus, hæc omnia illius industria suo tempore in ædificiis, in possessionibus et ornamentis amplissime dilatata creverunt. Construxit etiam in ultimis vitæ suæ in prædiolo genitorum suorum quoddam monasterium, Volta (*la Voûte*) a revolutione aquæ circumcurrentis nuncupatum, studioso opere decoratum, quod de redditibus suorum amicorum antiquorum et parentum, prout potuit, ad serviendum Deo hæreditavit, et competentibus libris vel ornamentis decenter adornavit. Si inimici subsanerint, vel amici reprehenderint me hæc superflue posuisse, noverint profecto, noverint hæc omnia ad virtutes animi ejus spectare, et pro talibus patrocinia sanctorum feliciter promeruisse atque coronam beatæ retributionis jam a Domino percipisse. Quid jam, agimus anima? cur tam prolixè circumlocationis moras innectimus? sic differimus volumus mortem, et vitam facere longiorem, quam timeamus venire ad ultimum. Manet adhuc illa sententia primo homini data: *Terra es, et in terram ibis* (Gen. III, 19). Quotquot post hanc venerunt, omnes præterierunt, et mortis legem persolverunt. Mortui sunt patriarchæ, prophetæ et apostoli, reges locus in pago Matisconensi situs, datus est S. Odono a Roberto episcopo Valentie et Edwardo ejus germano. Amberta ad pagum Lugdunensem pertinet, ad Arvernens vero Ravis, vulgo *Riz*, et Celsinias, *Sancillanges*. Silviniacum, *Souviani*, apud Borbonios, Firmitas, *la Ferté*, prioratus Silviniaco subjectus; de cæteris alias dictum est.

imperatores, principes, majores et minores; quotquot habuerunt initium nascendi, habent conditionem moriendi; excepti sunt Elias et Enoch, et ipsi in suo ordine, temporibus Antichristi morituri. Moritur Filius Dei; aliter nos, aliter ille; ille potestate, nos conditione; ille voluntate, nos necessitate, quamvis et ipse necessitate, quia pro nostra liberatione. Nisi enim ille moreretur, nos non resurgeremus; moritur ille, ut nos post mortem vitam speraremus æternam.

CAP. XIV. De transitu ejus. Quomodo terram ejus beatus spiritus deseruit cælosque petivit.

In extremis itaque vitæ suæ felicis memoriæ Odilo per quinquennium novis iterum et gravissimis cruciatibus cœpit vehementer affligi. Qui cum jam mortem vicinam sentiret, sanctorum apostolorum limina adiit, eo voto, ea spe, ut ibi sub tantorum apostolorum protectione debitum mortis exsolveret, sicut semper in votis habuerat. Sed quia non est in hominis potestate via ejus, aliter se res habuit quam speravit. Mansit itaque ibi per quatuor menses, gravissima corporis detentus infirmitate. Aderat sibi dulcis memoriæ Clementis papæ, de quo supra memoravimus, desiderabilis collocutio, et apostolicæ reverentiæ benedictio: frequens etiam monachorum et clericorum grata visitatio, inter quos sæpius revisebat domnus Laurentius archiepiscopus de Maffia (13), vir per omnia sanctissimus, in Scripturis utriusque linguæ, Græcæ videlicet et Latinæ, facundissimus, totiusque nostri Patris familiarissimus; quorum interque animus conglutinabatur individui amore spiritus. Postquam vero contra spem convaluit, factus sanctorum apostolorum suffragiis, et munitus benedictionibus apostolicis ad propria rediit; Cluniacum venit, et ibi per totum fere annum semetipsum, in quantum infirmitas concessit, jejuniis, orationibus et vigiliis vehementer afflixit; fratres ibi maerentes et supervenientes piis exhortationibus instruxit, et velocem sui corporis depositionem imminere prædixit. Decreverat post hæc ut monasteria sua et cellas circuitet, fratres visitaret, paternis admonitionibus instruendo ad meliora provocaret, et sic demum quocumque secederet, ibi suam sollicitus vocationem exspectaret. Hoc opere incepto, Silvianicum venit, quo prædecessor suus sanctus Maiolus moritur et sepultus requiescit. Ibi itaque non paucis diebus commoratus, cum instaret jam adventus Dominicæ Nativitatis, et ipse tanquam vox præcurrens, de die in diem populo tantæ festivitatis gaudia in suo sermone publice denuntiaret, subito illi sui diuturni cruciatus, et antiquissimi dolores simul ad vitalia congregantur, et de ejus vita, heu, proh dolor, desperatur! Ut est ecclesiasticæ consuetudinis, fratres cum psalmis ante cum veniunt, secundum apostolicam sententiam oratio fidei super eum celebratur, mysterium vivifici corporis et san-

guinis sumitur, pax fratribus præbetur, et ad ultimum illa salutifera crux nostræ redemptionis, et imago crucifixi Domini nostri ad orandum præsentatur. O Domine Jesu! in illa hora quæ suspiria, qui gemitus fuerunt! quæ recordatio et confessio delictorum, quæ glorificatio tuæ majestatis, quæ invocatio tui nominis, et quæ memoria tuæ passionis et nostræ redemptionis! Ita enim suspensis oculis, et lacrymarum imbribus plenis contemplabatur et compatiebatur tui vultus imaginem, quasi iterum te videret crucifigi et mori. Astabat tibi totus suspensus cum Maria matre, pertransibatque animam illius acerrimæ compunctionis gladius. Nescio corporeis an incorporeis oculis respiciebat e latere inimicum insidiatorem humani generis, qui nec ab ipso Domino conatus suæ fraudis abstinuit, contra se stare. Videres illum, et libero clamore audires quibusdam terribilibus contradictionibus enim increpare, et ut a se longe recederet imperialibus verbis jubere. Et ut verbis ipsius loquar: « Tibi, inquit, humani generis inimico, interdico per virtutem Domini mei Jesu Christi et per vexillum sanctæ crucis, averte a me machinas tuas, occultas et apertas insidias, quia crux Domini mei vita mihi, mors tibi. Crux Domini mei mecum est, quem semper adoro, semper benedico et nunc in manibus ejus spiritum meum commendo. His ita expletis, appropinquabat jam solemnitas Dominicæ Nativitatis, in quibus diebus solemne sibi in vita sua fuerat, ut magis graciosus et officiosus apparet. Vigilia vero adveniente, in capitulo cum fratribus procedit; nuntium cœlestis oraculi et venturæ festivitatis audit; genua flectit, adorat, orationem terminat. Post hæc tam festive et luculenter, ut nunquam melius ante in vita sua fecerat, sermonem perorat, de sua morte dolentes fratres consolando relevat, de Dei misericordia sperare post mortem suam denuntiat, deinde cum illis gaudiis tantæ festivitatis interesse sollicitus procurat. Sed quia jam pene exanimis in majori ecclesia sancti Petri, quo conventus fratrum conveniebat, interesse non poterat, in ecclesia Dei genitricis et virginis Mariæ, aliquibus fratribus secum detentis, quasi quidam festivus præcentor, psalmos et antiphonas imponebat, benedictiones dabat, et quæque officia tantæ festivitati congruentia, oblitus corporeæ infirmitatis, lætus persolvebat. Jucundus enim et festivus, festive, non jam per speculum et in ænigmate, sed facie ad faciem, Dominum venientem suscipere volebat, et ad hoc toto desiderio suspirabat. Erat certe sollicitus valde, ne minus imparatum se inveniret jam imminens divinæ vocationis exitus. Viribus itaque corporis ex toto pene deficientibus, per totam solemnitatem bajulorum manibus per singulas horas dierum ac noctium, et celebrationes missarum ad ecclesiam defertur, vivificis

(13) Legendum de *Amalphia*, et quidem Petrus Damiani habet *Amalfitanus*. Is est Laurentius Amalphanus archiepiscopus, qui ex monacho Be-

nedictino hujus Ecclesiæ antistes factus, eam egregie administravit usque ad annum 1049, quo, ut ex cap. 47 infra discimus, obiit.

semper mysteriis recreatur, et diem suæ vocationis circa festivitatem Dominicæ Circumcisionis immingere pro certo testatur; memorans illius perfectissimi viri domni Willelmi abbatis Divionensis in eadem sancta Circumcisione obitum, qui propterea eadem die coronam accepit divinæ remunerationis, quia semper pie compatiebatur tenera vulnera Domini crucis, videlicet secundum Hieronymum, injuriam Circumcisionis. Simili modo et iste in humanitate Salvatoris, eandem habebat qualitatem affectionis. Igitur utrique uno eodemque afficiebantur pietatis genere, simili quoque de hoc mundo vocantur solemnitate tempore, non dispari etiam in caelis refulgent claritate. Fuerunt enim inter se, dum viverent, amici indissolubiles, in sancta professione æquales, et in omni morum honestate non dispare. Suspensus itaque tali expectatione, totum illud tempus pene sine cibo et potu transigebat. Et mirum in modum rem privatam et communem, ac si nihil pateretur, disponebat, et de corporis sui compositione vel sepultura, lætus et alacer, quomodo fieret commendabat.

Advenerat sancti Silvestri pontificis festivas, et vigilia expectatæ Circumcisionis, cum subito ante lucem magis ac magis urgeri cœpit ad extrema mortis. Mysterium corporis et sanguinis Domini cum festinatione requirit, fideliter agnoscit, devotus sumit; iterum crux adoratur, iterum diabolus repellitur, et ne ad se funestus propinquare audeat, imperialibus verbis iteratis prohibetur. Succedente vero die, contra malignorum spirituum illusiones cogitationumque pessimarum incursions, pro scuto fidei symbolum coram omnibus legitur; Augustinus exponens introducit, intente auditur, in sermone etiam cum astantibus replicatur. In longum diem lectio prolongatur, atque in ultimo certamine positus animus, in virtute fidei solidatur, morsque inter hæc paulatim claustra carnis irrumpens ingreditur. Fratres ante eum venientes denuo salutantur, paternis exhortationibus et benedictionibus instruuntur, muniuntur, et ut de vocatione sua solliciti sint admonentur. Consultus de successore: Hoc, inquit, in Dei dispositione et electione fratrum committo. Post hæc ad vesperum dies trahitur, vespertina officia a fratribus persolvuntur, et ipse bajulorum manibus ante sanctum altare Dei genitricis Mariæ cum lecto defertur. Rem miram! psalmos imponit, cum psallentibus moriens psallit; et sicut ad tale spectaculum doloris, cum a fratribus in tristitia mortis ejus positus aliqua psallendo negliguntur, ab illo emendantur, et quod ab illis obliviscitur ab illo recordatur. His expletis, ut fratres exirent innuit, et ipse aliquandiu in oratione mansit. Postmodum quando voluit, ad domum reportatur. Quidnam ageret conventus fratrum sollicitus requirit. Erat enim Sabbatum. Nox jam interveniebat, et ipse de maudato abluendorum pedum, ne hora prolongaretur a fratribus, sollicitus erat. Cum inter ista spiritus ejus in mortem resolvitur, subito pene exani-

mis redditur, inter manus tenetur; cilicium a fratribus festinanter in terra sternitur, cineres sparguntur, et sanctum corpus superponitur. Tandem resumpto spiritu, ubi esset quemdam fratrum suæ senectutis bajulum, nomine Bernardum, requirit. Quo dicente, domine in cinere et cilicio, Deo gratias respondit. Deinde si infantes et conventus fratrum adessent sollicitus interrogat. Cui cum responsum esset omnes præsto adesse: tandem respiciens crucem astantem, visus oculorum in illam dirigit, et motu labiorum quædam ultimæ orationis verba sub silentio profert. Et ita sine ulla concussione corporis, et sine aliqua habitudine in compositæ affectionis, clausis oculis in pace quievit. Corpus ejus a fratribus, quibus ipse jusserat et quemadmodum ordinaverat, lavatur, aromatizatur, componitur, in gestatorio sibi consueto collocatur; ante sanctum altare ad ecclesiam defertur, et per triduum propter fratres undecunque ad sepulturam concurrentes reservatur. Jam vero ad exsequias funeris ejus, non dico solum villa, sed pene tota provincia venit. Videres hinc alios dolere, hinc alios gaudere, et tamen omnes flere. Flebant alii præ gaudio tanto donati patrono; flebant alii præ dolore tanti Patris destituti solatio. Jam vero post triduum, expletis de more exsequiis, cum magno psallentium choro, discipulorum suorum manibus ad sepulcrum in eandem ecclesiam defertur, et decenter in loculo novo de petra exciso, ut decebat, sepelitur. Decessit vero vir sanctus nocte Circumcisionis Domini nostri Jesu Christi, in prima vigilia noctis, quæ etiam Dominica habebatur, ætatis suæ anno octogesimo septimo, ordinationis vero quinquagesimo sexto, anno etiam Dominicæ incarnationis millesimo quadragesimo nono.

CAP. XV. — *Commendatio animæ.*

Nunc jam, Domine Jesu, illius animam tibi commendamus, quem defunctum tenere non possumus. Gaudemus quia tale munus ex te habuimus; dolemus quod tam cito amisimus. Absentiam ejus ferre non possumus, sed in hoc consolamur, quia esse tecum eum speramus. Cur enim, Domine, non tecum sit ibi qui hic nunquam voluit a te separari? Quis unquam illo magis te dilexit? quis illo magis te secundum suum velle et posse glorificavit? Pro te cum dolentibus dolens exstitit, pro te multos labores sustinuit, pro te pauperibus multa ministravit. Et quid dicam, Domine? Licet sanguinem pro te non fuderit, tamen martyrii fructu non carebit; quia hoc si necesse esset totis viribus ferret [ms. ¶ vellet], et quia hoc esse non potuit, ipsi sui diuturni cruciatus et labores passionibus sanctorum tuorum reddentur æquales. Si quid, Domine virtutis et gratiæ in eo refulsit, totum de tuo et suo fuit, de tuo per gratiam, de suo per voluntariam obedientiam. Tua gratia præcessit, illius operis effectus successit. Jam animarum sanctarum susceptor, Fili Dei Jesu Christe, laborum illius sis perpetuus remunerator, et sis nostri in illo et per illum clemens-

tissimus consolator, qui vivis et regnas in sæcula A
 sæculorum, amen.

CAP. XVI. — *Qualiter sanctus vir apparuerit cuidam monacho.*

Eadem vero nocte qua vir sanctus discessit, qui-
 dam frater, Gregorius nomine, Ninivita (14) na-
 tione, simplicis naturæ et innocentissimæ vitæ, illo,
 sicut diximus, in ecclesiam deportato, lassitudine
 et infirmitate gravatus, ad proprium statum in
 eandem domum, in qua sanctus obierat, rediit, et
 se quieti dedit; qui necdum in somnum plene re-
 solutus, eundem Patrem sibi astare vidit. At ille
 præsumptibili voce: Quid agis, inquit, domine?
 Ipse vero: Bene, frater, et optime, respondit. Nam
 Dominus meus Jesus Christus per semetipsum di-
 gnatus est venire ad servum suum; sed in hora
 meæ discessionis ibi in angulo, ostendebat autem
 quasi digito locum; vidi trucem et valde terribilem
 figuram, quæ me sui horrore et ingenti deformitate
 terrere voluit; sed Domino mihi præsentem, nocere
 non potuit. Hæc dicens recessit. Frater vero inde
 surgens, quæ audierat et viderat fratribus qui ibi
 tunc aderant, et nobis postmodum in veritate nar-
 ravit.

CAP. XVII. *De simili visione.*

Succedente vero Quadragesima, domnus Lauren-
 tius archiepiscopus, de quo supra diximus, Romæ
 moritur. Aderat devotus in exsequiis ejus quidam
 clericus, Albero nomine, natione Teutonius, ge-
 nere nobilissimus, patri Odiloni dum viveret fami-
 liarissimus, qui cum domno papa Leone, sibi pro-
 ximo parente, Romam advenerat ea tempestate. Is
 itaque, memorato archiepiscopo defuncto et ad ec-
 clesiam deportato, lassitudine cogente, se sopori
 dedit in quodam ejusdem ecclesiæ angulo, cum
 subito adhuc pene vigilantem, Odilo vir beatus appa-
 ruit. Cui cum ille tremens et pavidus amabili

voce diceret: Domine, quando huc et cur advenis-
 sti? Ad exsequias, inquit, fratris nostri domni Lau-
 rentii archiepiscopi veni: quibus expletis, hinc
 recedens quin viderem te præterire nolui. His dic-
 ctis, visio disparuit. Ipse vero postmodum hæc no-
 bis et pluribus aliis in veritate narravit.

Epitaphium jam terminetur, ne mentibus audien-
 tium longæ orationis fastidium generetur. Verum-
 tamen in calce sermonis compendiose dicatur, Odi-
 lonem ex multo tempore terminum vitæ sibi opta-
 se, sed secundum Apostolum, subditorum cogente
 necessitate, per Dei gratiam tam diu in carne man-
 sisse. Erat certe præsens vita sibi tædium, et mori
 lucrum. Usque ad effusionem lacrymarum multoties
 dolebat cœtaneos et juniores suos præcessisse, et
 se dolorum videre miseriam superstitem remansisse.
 Videbatur sibi inter alios esse peregrinus, quia
 paucorum illi discretus et moderatus consentiebat
 affectionis habitus. Compungebatur sæpius, quia de
 mundo pene recesserat totius honestatis decus, et
 ingenita bonitatis virtus. Heu me! quia incolatus
 meus prolongatus est, cum David frequenter canebat,
 et secundum Apostolum dissolvi et cum Christo
 esse multo melius eligebat. Quia ergo jam re-
 cessit ut voluit, luctus funeris ejus cum sermone
 claudatur, et requies ejus in Jerusalem omnibus
 diebus iterum atque iterum imprecetur, et per om-
 nia sæcula sæculorum repetatur. Amen.

Odilo cum Christo tu vivas semper in alto:

Odilo perpetuam capias tu sancte coronam.

Odilo virgineus temet præcedat et agnus:

Currere post valeas, lætus vestigia tangas,

Illius unguenti pleno perfusus odore,

Quo recreat mentes [ms. 1, animas] diffuso no-
 mine sanctas,

Quo caput ipsa Dei perfudit odore Maria,

Ex se peccatrix, divino munere felix.

INCIPIIT PROLOGUS IN LIBRO SECUNDO.

In superiore libro, vel potius denominato epita-
 phio, de moribus patris Odilonis, et animi virtu-
 tibus, etsi non ad plenum, tamen secundum quod
 potuimus diximus. Signorum vero inquisitoribus,
 et meritum ejusque in miraculi novitate (15) me-
 ritibus id dicendum est, quia divinæ dilectionis
 prerogativa ponitur, non in ostensione signorum,
 sed in perfectione virtutum. Neque enim miracula
 vel signa nos Deo commendant, sed virtutes operum
 perfectos esse demonstrant. Cum et Judas simul cum
 apostolis signa fecerit, et reprobi in die judicii fo-
 ris a regno exclusi, dicant: Domine, nonne in nomi-
 ne tuo prophetavimus, et in tuo nomine multa signa

fecimus? (Matth. vi.) Et ipse Dominus in Evangelio
 sanctis apostolis a prædicatione redeuntibus dicat:
 Nolite in hoc gaudere, quia demonia subjecta sunt
 vobis; sed in hoc gaudete, quia nomina vestra scripta
 sunt in cœlis (Luc. x, 20). Cum ergo hæc ita sint,
 vanum est pro magno ducere, quod constat repro-
 bos aliquando cum electis habere. Tamen ne nos-
 ter Odilo ab hac etiam gratia excludatur, dicenda
 sunt pauca de multis, quæ Dominus noster ad lau-
 dem et gloriam suam, et ad illius meritum homini-
 bus commendandum, ante mortem, et post mortem
 dignatus sit demonstrare.

(14) Mss. 2, *Ninevita*. An a Niniva Flandriæ op-
 pido, medio inter Bruxellas et Aldenardam in comi-
 tatu Alostensi? Petrus Damiani apud Bollandum

habet *Juveneta*.

(15) Cod. S. Germ. *miraculis novitatum*.

INCIPIT LIBER SECUNDUS

CAP. I. — *Quomodo quondam puer liberatus sit divinitus a gravissima infirmitate.*

In exordio vero virtutum ejus, dicendum est quid illi contigerit cum adhuc puer esset, quod ne cui videatur incredibile, ab ipsis agnovi quibus ipse solitus erat narrare. Dum adhuc puerulus in domo patris nutrebat, antequam etiam scholis daretur, contigit ut membrorum omnium pene virtute privaretur, incedendique vel per se movendi ei possibilitas negaretur. Accidit vero quadam die familiam patris ejus de loco ad locum mutari, et infantem sub custodia nutricis servulorum ministerio bajulari. Cumque in medio itinere ad quamdam ecclesiam in honore Dei genitricis Mariæ consecratam divertissent, deposuerunt puerulam cum sarcinulis ante ostium ejusdem ecclesie. Erant autem domus adjacentes eidem basilicæ, in quibus necesse erat illis quædam victualia quærere. Dum vero diutius in his implicarentur, videns se puer solum relictum, inspiratione divina attractus, cœpit tentare si quo modo ad ostium posset accedere, et ecclesiam Dei Genitricis intrare. Itaque virtute qua poterat, manibus et pedibus reptando, ostium attigit, ecclesiam intravit, ad altare usque pervenit, pallam altaris manibus arripuit; deinde summo conamine brachiis in altum protensis surgere conabatur, sed nodis diu male ligatis retinebatur. Vicit tandem [at. cod., tamen] divina virtus, redintegrans pueri languidos artus, atque mirabili modo Dei Genitricis interventu surgit, et stat super pedes sanus, et in circuitu altaris hac illacque discurret. Clientes vero postmodum ad sarcinas redeuntes, et puerum non inveni-
C
entes, mirati valde cœperunt illum ubique locorum requirere; et non invento, nimis inter se conturbati, tandem casu ecclesiam introeunt, vagantem et discurrentem per ecclesiam conspiciunt, divinæ virtutis potentiam recognoscunt, puerum lætabundi in ulnis accipiunt, quo tendebant perveniunt atque parentibus incolumem et sanum cum magna lætitia reddunt. Ostendebat jam Dominus in puero, quam gratus et acceptus sibi deberet esse in futuro, quem necdum pene loquentem, vel aliqua discernentem, misericorditer liberavit a tantæ contractionis vinculo. Erat autem præsagium Dei Genitricis ecclesia, quam ipse dum ad liberam scientiam et ætatem pervenit, omnibus votis dilexit, coluit atque pro viribus in omni
D
vita sua glorificavit. Refertur etiam quod jam adultus ætate, in ecclesiam simili modo in honore Dei Genitricis consecratam intraverit, et nullo alio nisi Deo teste, semetipsum collo mancipatum eidem altari tradiderit dicens: O piissima virgo

et mater Salvatoris omnium sæculorum, ab hodierna die et deinceps me in tuo servitio habeto, atque in omnibus meis causis, misericordissima advocatrix, mihi semper adesto. Post Deum enim a modo nihil tibi præpono, et ultroneus in æternum meipsum, tanquam proprium servum, tuo mancipatui trado. Hæc de pueritia ejus dicta sufficiant, nunc veniendum est ad illa quæ, jam in perfectiori ætate positus et regimine abbatie decoratus, Domino cooperante fecerit. Verum plurima quæ in prima fronte dicturus sum ipse non vidi, sed duobus monachis ejus, Petro videlicet monasterii sancti Maioli, quod apud Papiam est præposito, viro scilicet religioso et Syro (16) cujusdam monasterii abbate, per adnotationem fratris Posonis, miræ simplicitatis et innocentie monachi, sicut rogaveram dum hoc opus inciperem, referentibus agnovi. Fuerunt enim prædicti fratres probabiles viri, patris Odilonis admodum familiarissimi, secretorum etiam illius in pluribus consciis, et itineris vel laboris per multa tempora socii. Quapropter ea quæ ab illis referuntur, tanto credibilia sunt, quanto illos certissime constat narrare illa quæ oculis viderunt, auribus audierunt, manibus etiam tractaverunt, atque ut certo tempore nobis et multis nota fierent, prudenti (17) memorie commendaverunt. Ideo vero hanc nostram relationem probabilium virorum testimoniis cingimus, ne ab æmulis gratia cujusquam falsæ adulationis hæc finxisse judicemur. Sicut enim Gallus in Sulpicii Severi et Posthumiani dialogo refert de Martino, non indiget ut mendaciis asseratur Odilo, quem
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
X
Y
Z
AA
AB
AC
AD
AE
AF
AG
AH
AI
AJ
AK
AL
AM
AN
AO
AP
AQ
AR
AS
AT
AU
AV
AW
AX
AY
AZ
BA
BB
BC
BD
BE
BF
BG
BH
BI
BJ
BK
BL
BM
BN
BO
BP
BQ
BR
BS
BT
BU
BV
BW
BX
BY
BZ
CA
CB
CC
CD
CE
CF
CG
CH
CI
CJ
CK
CL
CM
CN
CO
CP
CQ
CR
CS
CT
CU
CV
CW
CX
CY
CZ
DA
DB
DC
DD
DE
DF
DG
DH
DI
DJ
DK
DL
DM
DN
DO
DP
DQ
DR
DS
DT
DU
DV
DW
DX
DY
DZ
EA
EB
EC
ED
EE
EF
EG
EH
EI
EJ
EK
EL
EM
EN
EO
EP
EQ
ER
ES
ET
EU
EV
EW
EX
EY
EZ
FA
FB
FC
FD
FE
FF
FG
FH
FI
FJ
FK
FL
FM
FN
FO
FP
FQ
FR
FS
FT
FU
FV
FW
FX
FY
FZ
GA
GB
GC
GD
GE
GF
GG
GH
GI
GJ
GK
GL
GM
GN
GO
GP
GQ
GR
GS
GT
GU
GV
GW
GX
GY
GZ
HA
HB
HC
HD
HE
HF
HG
HH
HI
HJ
HK
HL
HM
HN
HO
HP
HQ
HR
HS
HT
HU
HV
HW
HX
HY
HZ
IA
IB
IC
ID
IE
IF
IG
IH
II
IJ
IK
IL
IM
IN
IO
IP
IQ
IR
IS
IT
IU
IV
IW
IX
IY
IZ
JA
JB
JC
JD
JE
JF
JG
JH
JI
JJ
JK
JL
JM
JN
JO
JP
JQ
JR
JS
JT
JU
JV
JW
JX
JY
JZ
KA
KB
KC
KD
KE
KF
KG
KH
KI
KJ
KK
KL
KM
KN
KO
KP
KQ
KR
KS
KT
KU
KV
KW
KX
KY
KZ
LA
LB
LC
LD
LE
LF
LG
LH
LI
LJ
LK
LL
LM
LN
LO
LP
LQ
LR
LS
LT
LU
LV
LW
LX
LY
LZ
MA
MB
MC
MD
ME
MF
MG
MH
MI
MJ
MK
ML
MM
MN
MO
MP
MQ
MR
MS
MT
MU
MV
MW
MX
MY
MZ
NA
NB
NC
ND
NE
NF
NG
NH
NI
NJ
NK
NL
NM
NN
NO
NP
NQ
NR
NS
NT
NU
NV
NW
NX
NY

est, inquit, villici vestri, qui licet videatur decorus aspectu, caret tamen oculorum visu. Tacuit Deifer heros, et animum ad spem reformans, Altitonantis clementiam tacita prece invocat. Et advocans parvulum, damnatis cæcitate oculis signum imprimens Dominicæ crucis, quæ natura minus dederat, virtutum Deo cooperante, illico accommodat. Moxque videntem remittit ad propria ovantem. Amabat enim pueros, non lasciviam sectans, sed ætatis innocentiam pie in illis amplexans..... *talium est enim regnum cælorum (Matth. xix)*. Quis loquetur magnalia Dei, fratres charissimi? Cernimus namque impleri veridicum dictum Christi: *Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet (Joan. v, 36)*. Egit quidem simile opus potens Salvatoris dextera, commorans in carne humana: et nunc eodem insigni miraculo servum suum magnificare dignatus est in nostri temporis ævo, ut facile quis perdiscere queat, quanti æstimandus sit qui opere consimili, Domino sæculorum rege cooperante, meruit sublimari.

CAP. III. — *De aqua in vinum conversa.*

Degebat aliquando sanctus Odilo in quodam suo oenobio, quod nuncupatur Aurea vallis, loco scilicet religioso, et fratrum illic commanentium sanctitate famoso. Aderat ille primus dies jejuniorum, quæ Domini Pascha præcedunt, in quo et cineris super capita impositio suscipitur, et arduæ inceptio abstinentiæ a fidelibus inchoatur. Dei itaque cultor consuetum morem explere cupiens, cum jam hora diei nona fratres, modico cibo percepto, lectioni vacarent, clam cinere impleto pugillo conscendit ad mensam, et cœpit secundum Psalmigraphi dictum, pane simul cum cinere fessum corpus reficere. Invenit vero cuidam fratri, ut sibi aquæ potum deferret, quo imbecilles artus arido edulio sustentaret. Attulit ille quod jusserat. Ut vero applicuit labiis, ecce saporem odor aquæ contulit vini, sublitit ille, et quasi ignarus, iterum fratri ut aquam deferret, inavit manu. Qui miratus se aquam obtulisse significavit. Tandem evacuato vase, iterum idem aqua plenum detulit Patri. Attigit ille summotenus ore, denuo vinum pro aqua cœpit redolere. Vir ergo beatus Dei pietatem erga se persentiscens, humili devotione quod Deus miserat sumere non recusavit. Ecce..... in Cana Galilææ convivantibus de aqua vinum exhibuit. Nunc vero famulo suo sponte se alterere volenti, pallentem lympham in vini saporem convertit. Quali vero cordis jubilo, vel quam mentis fiducia æstimandus est tunc tripudiasse, cum ita de se Deum curare cognovisset? Potuit tunc Psalmistæ verbis concinere: *Dominus sollicitus est mei, vel sicut alibi dicitur, Dominus curam habet mei.*

CAP. IV. — *De furto apud Papiam invento.*

Eo tempore quo Heinricus rex ad arcem Romani imperii festinabat, ut de regno ad imperium promoveretur, comitabatur cum eo beatissimus Odilo, et gloriosissimæ Virginis adorandum partum utriusque celebraverunt apud Papiam, ditissimum Italiæ oppi-

dum. Expletis itaque illius diei sacris hymnorum officiis, consedit senior cum fratribus ad mensam, ut sumptis ciborum dapibus, amissas revocarent vires. Erant autem discumbentes multi, atque obsequentes non pauci; inter quos quidam fraudis possessor se velle obsequi simulans, captabat oculis quomodo aliquid quiret furari. Cernens igitur mappam operosam super viri Dei mensam, illectus cupiditate lethifera anhelabat patrare, quod cupiverat iniqua mente. Postquam ergo exempta est fames epulis mensæque sunt remotæ, illis sua curantibus, ille malignus casu repertam mappam subito rapuit, et discessit festinato, gaudens de inventa præda, et ignarus quanta sibi in proximo futura erant membrorum detrimenta. Altera vero die hora competente apposita mensa, requiritur quod deerat. Orto inter clientes de amissa mappa querelarum murmure, dapsilis Pater hoc parvipendens: *Afferte, inquit, aliam, et ne tale aliud ulterius accidat solliciti estote in posterum.....* postmodum beato viro simul cum rege, malignus ille rem male sublatam detulit in forum venalium rerum; sed distrahi nullo modo potuit, quia hoc ille iniquus possidere non meruit. Semel, bis terque frustra conatus, tandem rubore frontis confusus casam repetit inanis: et ecce divina ultio scelestum facinus in injuriam sui servi perpetratum extemplo vindicat. Subito enim manibus pedibusque arefactis, miser et miserabilis simul cum furto sancti Maioli [*supple ad ecclesiam*] defertur, in terram ponitur, mappa vero sursum appenditur. Fit concursus populi, constipatur ecclesia multitudinæ innumerabili, meritum Odilonis quale sit agnoscitur, et beatus Maiolus ut opem misero ferat omnium votis exoratur. Tandem divina pietas inolitæ miserationibus miserum erigit, brachia manusque nativo humore perfundit, bases ejus et plantas consolidat, isque cum omni populo Deum magnificans, ad propria remeat.

CAP. V. — *Item de alio simili furto.*

Alterius etiam furis effera mens simile direptionis damnum supradicto Patri inferre molita est. Morabatur namque jam fatus Pater in denominata Papiæ civitate, cum ecce in uua noctium quidam fur ingressus stabulum equorum, abegit unum, quem præcæteris perspexerat optimum, et cujus tergo vir beatus sedere solitus erat. Sed quia in eadem urbe non solum homo Dei, verum etiam quæ sui juris erant nota videbantur, veritus ibidem morari, confugit ad Laudense oppidum, ut illic de venditione equi cupitum acquireret pretium. Verum quia Deus semper suorum curam gerit, omnium cernentium corda ita obstrusa sunt, ut nullius ad emendum adhiberetur convenientia. Quod cernens ille malevolus, tactus poenitudine cordis et pervidens se nequiter egisse, confestim rediit ad locum suæ fraudis conscium, et mærentibus famulis repræsentat equum fraude subductum. Nuntiatur hoc viro Dei. Agit ille grates summo rerum opifici, et ne quid molestiæ inferatur latroni, imperiosa prece sævien-

tium mitigat voluntates. Non enim erat avidus vindictæ, sed nimia cordis benignitate, bona promalis semper studebat recomponere. Secundum beati Pauli apostoli, qui vas electionis dicitur, admonitionem, nulli malum pro malo alieni volebat unquam reddere, sed omnibus in commune benefacere.

CAP. VI. — *De transvectione profundissimæ Ticinensis aquæ, et accensione lucernæ.*

Ea tempestate, qua regnum Italiæ quidam nobilis Arduinus arripuerat, et ille magnus Henricus, inter cæteros clarissimus, regni monarchiam consentientibus Italiæ principibus, jam in eodem solo Italico positus affectabat; supradictus Pater transiens per Italiam, devenit ad quamdam aquam, quæ mœnia Papiæ præterfluens, ab australi parte, mutuato a se nomine dat vocari Ticinum. Hanc ergo festinanter transire cupiebat; sed navigium deerat, quo tantæ altitudinis flumen transvadari posset. Confidens itaque de Deo, cui tota mente adhærebat, vocat unum ex famulis, cui nomen Wolveno, et in nomine Domini jubet eum per alta fluminis haud dubie incedere. Mirum dictu! sed tamen omnia possibilis sunt credenti, obedivit illico famulus, et subsequitur post eum dominus, et ita cum omni comitatu absque subsidio cymbæ, sine aliqua læsione, Christo ductore, ventum est ad ripam ulteriorem. Impleta est tunc prophetia sancti Habacuch dicentis: *Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum* (Habac. III, 15). Quid vero mirabilius, vel laude dignius videtur? Quondam populus Israeliticus inter divisiones maris per siccum transivit; nunc vero beatus pater Odilo super ipsas undas æquoris viam sulcavit. Sed quia utrumque Dei munus est, de utroque a nobis Deus magnificandus est. Hoc cernentes qui ibi aderant, putaverunt consuetum aquæ transitum, et ascensis equis id tentare conati sunt; sed priusquam prima vestigia sonipedum ripam tangerent, pene submergerentur, nisi confestim retroacti gradum pressissent. Viso tanto miraculo, unus ex circumstantibus accurrit ad genua sancti viri, orans ut hospitio suæ domus uti dignaretur: cui vir beatus libenter assensum dedit, vergebatur enim jam dies ad occasum. Veniens itaque cum suis ad domum, et charitate illius hominis reffectus, dormitum perrexit. In noctis vero medio, jam beato viro soporato, repente ventus aspirans per rimas domus quæ patebant, suo flatu lucernam exstinxit. Expergefactus cubicularius qui ante eum cubitabat, nomine Deodatus, atque exterritus, doluit tenebras irrepsisse, ubi se lucem meminerat reliquisse. Exsilivit a lectulo, et nesciens quo lumen peteret, sumpta fidei audacia, cœpit Deum orare, dicens: O lumen divinum, qui totum illustras mundum, audi me immeritam [*al. cod., miserum*], et per Odilonem

(18-19) Hoc monasterium situm est in suburbio Cabilonensi.

(20) Feria quarta Quatuor Temporum, in hebdomada tertia Adventus, qua scilicet legitur Evange-

tuum depelle ab hac domo horrores tenebrarum. Nec mora, lux ab æthere fusa illum lætitia et securitate, et domum luminis perfudit claritate. Et ne cui ista incredibilia videantur, o viri fideles et Christiani fratres, Creatoris est miranda potentia, qui devotos ejus animos cernens, taliter illum glorificare voluit, ut lux meritorum ipsius per orbis climata diffunderetur.

CAP. VII. — *De simili miraculo.*

Memorialis dies divinæ visitationis et humanæ salutis, festivitas videlicet Dominicæ Nativitatis appropinquabat, et sanctus Dei Odilo primos dies Adventus Dominici apud Paterniacum, delectabile sibi cœnobium, celebraverat. Inde gressum movens, et per montana paulatim iter faciens, pervenit ad quemdam vicum, nomine Leodonium [*Lons-le-Saunier*], ubi conficitur sal, humanorum ciborum condimentum. Festinabat enim pio desiderio beatæ Virginis partum apud Cluniacum, virtutis et religionis habitaculum, celebrare. Advenerat autem domus Petrus ab Italia, et in ejus obsequium gradiebatur, in cujus solatio valde pius Pater gratulabatur. Hospitati igitur in prædicto vico, præcepit senior suis, ut essent diluculo parati, et primo mane proficiscerentur, ut diurna itione [*ms., diurnatione*] peracta, possent attingere ad monasterium sancti (18-19) Marcelli. Imminebat namque ille dies quartæ feriæ, in qua et solemne jejunium, et electio Dei matris in Ecclesia præconatur (20). Illic ergo cupiebat festivum cœlestis oraculi legatum beatæ Virgini directum audire pariter et celebrare. Facto itaque mane carpebant iter, cum jam cœlum nubibus prælectum diffunderet terris immensitatem imbrium impelleretque incommoditates aurum (21); sed fortem viri Dei animum a statu sui desiderii hæc aspera revocare nequiverunt. Quinto confortabat socios ne animos frangerent, sed viam constanter explerent. Qui enim non patiebatur vinci a voluptate, invictum se præstabat a labore, quia manebat liber ab omni animi perturbatione. Laborioso igitur itinere cum plurimo spatio diei confecto, venerunt ad quoddam flumen, quod ita intramuerat, ut ultra littoris terminum protensum intransmeabile videretur. Comites vero circumiecti discurrentes, et plurima conantes, meabilem transitum minime reperiebant. Tunc Christi famulus aspexit in Deum ponens, vocat unum ex famulis, nomine Arbaldum. Videtur, inquit, mihi per hanc partem fluminis inesse cursum meandi. Ergo in Dei nomine securus ingredi, et experiendo discere utrum nos queamus transire. Ille nihil moratus, agit imperata, transit flumen, et allabatur ad ripam ulteriorem, et emissa voce clamat se omnes sequi posse. Et senior: Non, inquit, sed te ad nos oportebit redire. Transvadavit ille iterum interventu Patris

lium: *Missus est angelus Gabriel, etc.*

(21) Alter codex, *impleretque incommoditates earum*.

æquoris evadens periculum. Præcede ergo, inquit, nos in nomine Domini. Ad lineam itaque cuncti ingredienti, transierunt gurgilem vastum, aquis usque ad partes femorum irrigati; viro autem Dei, sicut testati sunt qui adfuerunt, neque usque ad corrigiam calceamenti aqua potuit diffundi. Ex infusione itaque aquarum, nimioque algore constricti omnes socii, tandem profunda nocte venerunt ad locum diu flagitatum, eximii martyris Marcelli honore dicatum. Facta oratione petierunt domum, et sedentes circa ignem copiosum, alii se calefacere, pars cæperunt vestes mutare. Quorum gravem laborem cernens dulcissimus Pater incaluit cordis, et dictis amicis afflicta pectora mulcet.

O quondam fortes per multa pericula fratres!
Ne vestra vestris frangatis pectora rebus,
Per varios casus per tot discrimina rerum
Tendimus ad regnum cæli, sedesque beatas.
Durate, et hæc olim meminisse juvabit.

Credite meæ parvitati, beata Dei mater, ob cujus obsequium convenistis, hujus vestri laboris erit pia remuneratrix. Post hæc cibo sumpto, fessos artus somni quiete refocillarunt. In crastinum autem completis officiis ecclesiasticis, omnipotentis Dei dono, cibo et lætitia corda fratrum implevit ac deinde Cluniacum pervenit.

CAP. VIII. — De paucis pisciculis plurimis relictis.

Lutetiæ (22) Parisiorum proximum est monasterium, sancti Dionysii martyris gloriosi corporis honore præclarum, qui locus a Francorum regibus Hugone et Rotberto, viro Dei Odiloni fuerat commissus, ut monachali ordine et doctrina regularis vitæ proveheretur in melius. In quo cœnobio aliquando Dei famulus commanens, vitæ pabulum et salutis haustum facundo ore suis auditoribus ministrabat. Quadragesimale tempus effluxerat, et dies mysticæ cœnæ nec non et salutiferæ passionis Christi desiderant, cum lux lætitiæ, triumphus videlicet Dominicæ resurrectionis, mundo irradiaret. Eius vero piscium in tanta diei solemnitate patri fratribusque deerat. Gerebat tunc officium præposituræ senior Ivo, amabilis homo, qui bene meritum Patris observare et colere studebat; quique valde inæstum gestiens animum quod sterilitas aquarum sibi non præberet affluentiam piscium: actitabat enim ut undecunque acquireret ejusmodi edulium, sed quæcunque agitabantur minime ad profectum proficiebant. Divina enim providentia id agebatur, ut in nova festivitate novus hospes gurgitis novo etiam homini, secundum Apostolum spiritu mentis suæ de die in diem renovato, Dei munere mitteretur. Sub ipso itaque magnæ diei crepusculo, completo a fratribus celebriter matutinati officio, prædictus Ivo fidem possidens in Deo, de meritis Patris præsu-

(22) Hæc usque ad hæc verba tanti viri habemus ex unico cod. S. Germani.

(23) Subsistit hodieque ecclesia S. Dionysii de Strata vulgo. *saint Denys de l'Étrée*, ubi visuntur vetustissima sepulcra SS. Dionysii et sociorum. Nulli

mens, movit gressum ab ecclesia, et ad famulorum tendit habitacula. Piscandi guaros vocat, multa cum eis conquæritat, super capiendis piscibus multa inculcat, nunc piæ Odilonem venisse, nunc diem Dominicæ resurrectionis adesse, nunc fratres melodiarum cantu fatigatos fore. Impetat demum in Christi virtute, ut Sequanam fluvium retibus expetant. Ite, inquit, et meritum Odilonis interpellate nomenque Christi invocare: credo enim quia non frustrabitur spes vestra. Id sine mora fidissima clientum turbant fluvio rete; fluvius ex improvise reddit piscem magnitudine enormem, vocabulo sturiorum, in quo fluminis gurgite piscis vix unquam ferebatur a piscatoribus captus esse. Redeunt ergo onusti qui abierant vacui. Præsentatur novus piscis, quem non prædictus fluvius dare solebat, sed Christi largiflua manus suo servo direxerat. Quod videlicet inopinatum miraculum in tanta admiratione est a sancto Patre habitum, ut etiam infantes scholæ, quibus erat invisus et incognitus tantæ enormitatis piscis, ad videndum venire præciperet, et ad glorificationem Dei omnipotentis super hoc beneficio seniores cum juvenibus et pueris magis ac magis accenderet. Agitur dies sollemnis pro gloria Dominicæ resurrectionis. Lætantur heroes novitate rei peractæ meritis tanti viri.

Est prope sanctum Dionysium monasterium in honore sancti Martini (23) consecratum, et vulgari ad Publicam Stratum dictum: in quo videlicet loco fratres, qui in prædicto sancti Dionysii monasterio causa infirmitatis vel fatigationis manere non possunt, aliquando secedunt. Quadam itaque die vir sanctus fatigatus adveniens, monasterium declinans, causa repausationis illuc divertit. Quod agnoscentes illius monasterii majoris procuratores, mittunt sibi quæque necessaria, sed de piscibus, nusquam enim reperiri apud eos valebant, valde parva munuscula. Interea dum vir Domini privatam quietem se putat habere, ecce subito, sicut ad eum semper frequentia monachorum quocunque locorum veniebat, credo duo abbates cum pluribus monachis accedunt. Quos cum gaudio suscepit, et in longum cum eis sermonem protaxit, atque ad ultimum ut secum pranderent, invitavit. Accedens vero ad coquos et infertores ciborum, inquit quid haberent unde suos quos invitaverat hospites reficere posset. At illi cætera quidem utcunque habere, de piscibus vero pene nihil esse, quod tantæ multitudini valeret sufficere. Pueri, inquit vir sanctus, illi vestram super hoc sollicitudinem committe, qui de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum valuit satiare, et ita nobis hospitibusque nostris plenissimam refectionem præparate. Hæc dicens abscessit; illi vero quod jussum fuerat, diligentius

ibi habitant monachi, quamvis redditus pinguissimi sint, qui a priore commendatario percipiuntur; juxta hanc ecclesiam alia habetur parochiali titulo insignita, sub sancti Martini patrocinio.

ut possunt procurarunt. Quid morer? Ventum est ad mensam, omnes ordinata sede recumbunt. Mira dicturus sum, sicut in veritate testantur qui præsentes fuerunt. Dum a coquis pisces ministrantur, et ab inferioribus ad mensam fratribus inferuntur, ita in manibus comedentium, sive ministrantium illa parvitas piscium vel aliorum ciborum cœpit excrescere, ut abundanter et superabundanter omnes inde haberent, et nulla servitoribus remanerent. Tandem finito convivio: Pueri, inquit vir sanctus, parva promisistis, et nulla dedistis; famem timuistis, et superabundanter refecistis. Tantum videte ut de plenitudine nostræ refectionis vobis aliquid servetis. At illi nimia cordis lætitia exhilarati, respondent: Adhuc, domine, nobis multa supersunt, quæ nobis et aliis si supervenerint, sufficere possunt. Et si deinceps vestra sanctitas aliqua suadere voluerit, ad credendum in cordibus nostris nulla difficultas erit, Ecce enim contra spem nostræ pusillanimitatis contigit, quod vestra de Deo præsumens fiducia repro-
misit [al. cod., non diffidit]. Ad hæc vir sanctus: Non hæc, inquit, mea fides, sed vestra obedientia, et meritum hospitem nostrorum promeruit, ut quod sumpsimus pro charitate, divina operante benedictione, valeret nobis omnibus sufficere. Verumtamen nobis et vobis in illo spes est semper ponenda, apud quem omnia sunt possibilis quæ hominibus sunt impossibilia.

CAP. IX. — *De exuberatione vini in parvo vasculo in monte Aventino.*

Huic etiam non dissimile miraculum alio tempore contigit evenisse. In Romulea urbe, quæ sui magnitudine et formositate, nec non et apostolica dignitate arcem totius retinet orbis, reverendus senior Odilo uno in tempore morabatur. Habebat autem hospitium in monasterio sacræ puerperæ Virginis, quod est situm in Aventino monte (24), qui præ cæteris illius urbis montibus ædes decoras habens, et suæ positionis culmen in altum tollens, æstivos fervores aurarum algore tolerabiles reddit, et habitum in se habitationem facit. Ovibus autem spiritualibus intra septa ejusdem cœnobii accubantibus ministrabat vitæ pascua abbas quidam, Armo nomine, beato viro speciali annexus amore. Una igitur dierum veniens domnus Odilo ad mensam, interrogat an tale vinum in promptu haberet, quod suæ imbecillitati accommodum foret. Intimant hi quibus cura erat commissa, minime hujusmodi habere, quod sibi utile valere esse. Conversus autem homo Dei ad præfatum abbatem, qui suo lateri assidebat: O, inquit, bone vir, si habes quod possit esse utilissimum, confer inde mihi charitativum subsidium. Ille hilari vultu placidoque animo jubet illico afferri quantum esset suæ voluntati. Tunc Pater: Hoc nostrum vasculum licet videatur exiguum, modo deferatur plenum. Studebat enim in suis semper

(24) Ibi educatus fuit sub avunculo suo abbate Hildebrandus, postea Gregorius VII papa, ut in ejus Vita dicitur.

esse largus, in alienis vero parcus. Allatum est modicum vas mero plenum, præ se ponit et cœpit more pincernæ illud expendi sibi et abbati juxta recumbenti, et quandiu prandium moras habuit, uterque prout libuit hausit. Alii vero fratres, qui erant vegetiores viribus, alterius liquoris utebantur potu, cui tamen non inerat similis saporis gustus. Jam epulæ defecerant, et a mensa surgendum erat, cum illud vas, velut inexhaustum, videbatur adhuc retinere meri pusillum. Tunc vera pietatis amator blande subridens: Non, inquit, fratres mei, integram charitatem erga vos modo habui. Accepto confestim parvo holovitreo infudit merum, et singulis pro benedictione largitur potum. Accidit tunc res stupenda. Cum enim essent fratres fere duodecim, haustis secundum numerum poculis, vinum illico ultra fluere desivit. Lætantibus vero inter se fratribus, et quod evenerat stupentibus, prudentissimus senior inquit: Hospes iste noster uberibus eximie dilectionis abundare fecit in exiguo vase vinum præstitæ charitatis. Ita opus per se divinitus factum, alterius religione attestabatur actitatum. Excellebat enim in illo pura humilitas, per quam, sicut Apostolus dicit, omnes sibi superiores seque inferiorem arbitrabatur.

CAP. X. — *De quodam homine a febribus liberato.*

Inclyta post hæc Urbe relicta, incedens per aggerem publicum venit ad Taurinense (Turin) oppidum, ubi quidam patiens ardores febrium per ablationem manuum ejus orat sibi dari remedium. Occulte igitur a ministris obtentum recipit infirmus sine mora sanctitatis beneficium, collaudans æterni Patris unicum Dominum Jesum Christum. Sed ne ad aures Patris perveniretur, alto silentio ab omnibus occultatur.

CAP. XI. — *De utribus in usus pauperum evacuatis, et iterum divinitus impletis.*

Inde ad Alpes Jovinas tendens, jamque arduum iter conscendens, obviat egenorum turba, quæ tota simul strepebat, ut præberet stipem necessariam. Illico munificentissimus Pater jussit exinaniri utrosque vino, et egentium dari desiderio; et statim hoc sine dilatione perficitur. Non multo post aderat competens hora, qua cibi perceptionem exigebat fragilis natura. Discumbunt itaque cuncti, et ecce utrosque vino vacui, reperiuntur salubri liquore pleni. Obstupescunt omnes, et pro tanto munere divini majestati persolvunt solemnes gratiarum actiones.

CAP. XII. — *De vase vitreo confracto et solidato.*

Cum in Pannonia simul cum domno abbate Hugone (25) essem, quadam die cum venerabili viro Richardo episcopo, patris Odilonis nutrito et monacho, cœpi de virtutibus ejusdem Patris collocationem habere, et ego illum, si qua nosset, ut mihi panderet, sollicitus eram inquirere. Fuit enim sibi ipse episcopus valde familiarissimus, et per multum

(25) Cod. S. Germani, domno et seniore Hugone abbate.

tempora suorum secretorum conscius itinerisque vel laboris socius. Erat vero inter alia mentio de vase quodam confracto, et orationibus Patris, ut fertur, consolidato : unde ego adhuc incertus, ab illo rei veritatem inquirebam sollicitus. At ille : **Recolis, inquit, frater, illam contentionem Alberici episcopi Cumani (26), quam habuit cum Odilone, senioris Odilonis nepote, de abbacia Bremetensi? Et ego : Recolo certe et bene reminiscor. Dum illa, inquit, contentio esset, quadam die ego et prædictus episcopus in via simul pergentes, et de multis ad invicem colloquentes, inter cætere cœpi cum arguere, cur supradictam abbatiam injuste sibi præsumpsisset acquirere, cum sciret illam primum ab imperatore Conrado traditam esse prædicti Patris Odilonis ordinationi : et inter alia ei cœpi opponere sanctitatem viri, et quia multum audiebantur ab illo laudabilia fieri, inter quæ etiam fama erat de redintegratione cujusdam vasis vitrei confracti. Hoc, inquam, me, respondit Albericus, melius quam te scire fateor ; et quia te ex hoc incertum video, ne deinceps sis dubius, audi veritatem apertius. Et ego : Libenter, inquam, audiam, et diligentius animo recondam. At ille : Quodam tempore, ille tuus senior, quem dicis, et abbas (27) ad curiam Henrici imperatoris mei senioris venerat ; et dum ibi maneret, accidit quadam die ut in mensa imperatoris vas pretiosissimum vitreum Alexandrini generis (28) cum pigmentis tritis ante cum poneretur. Illo vero advocans me et Landulfum [ms., Landulfum], postea Taurinensem episcopum, præcepit ut ipsum vas cum pulvere pigmentorum, ad mensam senioris Odilonis deferremus, et ei gratia corporeæ salutis daremus. Nos vero, sicut imperator jusserat, vas detulimus, coram abbate ex parte Cesaris posuimus, et sicut decebat, humiliter inclinavimus. At ille humiliter recipiens, vase retento, præcepit nos redire, et tempore constituto iterum pro vasculo repetendo redire. Nobis vero redeuntibus, sicut humanæ curiositatis est novas et inconuetas res libenter velle inspicere, cœperunt inter se monachi vas manibus attrectare, alter alteri de manu ad manum tradere : cum ecce de manibus vas labitur, et, ut erat fragile, labendo confringitur. Quod agnoscens vir Deo amabilis, non leviter contristatus ait : Fratres, non bene fecistis, quia pro tali vestra negligentia, juvenibus clericis, sub quorum custodia vas a nobis confractum positum erat, gratiam imperatoris fortasse abstulistis ; sed ne illis damnum eveniat qui immunes sunt a culpa, accedamus ad ecclesiam, et Domini super hoc imploremus misericordiam. Ad cujus imperium ad ec-**

(26) Id est Comensis, qui sæpius Cumanus dicitur. Nam inter Cumanos in Campania Italica episcopos nullus Albericus occurrit. At Albericus Comensis episcopus celebris est, qui novam cathedralem ecclesiam a fundamentis extruxit, vetere, quæ erat extra civitatem, monachis Benedictinis attributa, quæ postmodum ad Cistercienses transiit, ac tandem in commenda tradita nullos nunc habet mo-

A clesiam concurrunt, psalmis et orationibus incumbunt, et ne nobis inde innocentibus damnum eveniat, unusquisque pro nobis sollicitus exorat. Finita vero oratione, vir sanctus vas sibi confractum præsentari jubet, oculis inspicit, manibus attrectat : et ecce nihil rupturæ vel confractionis recognoscit. Indignatus vero circa monachos : Quid, inquit, vobis, fratres, videbatur ? credo, certe visus vester nescio qua caligine detinebatur. Fingebatis fallaciter facturam vasculi, cum ecce inde nulla conspiciantur signa periculi. Fratres vero hæc videntes, attoniti stupore miraculi, nihil inde audebant loqui. Post hæc tempore constituto, ego cum socio pro vase repetendo venimus, et a bajulo illius requisivimus. Qui advocans me in partem vas reddidit, et ut imperatori pro magno munere redderem suasit. Quem percunctatus cur talia diceret, per ordinem cuncta quæ acciderant narravit. Ego vero gratulabundus cum socio redii, imperatori quæ agnoveram sub silentio retuli, et super hoc miraculo magno illum replevi admirationis gaudio et insolitæ delectationis júbilo. Supra modum enim eum diligebat illiusque consiliis humiliter adhærebat. De quo etiam talia agnoscens, magis ac magis omni veneratione dignum habebat. Hæc ita mihi Albericus ecclesiæ Cumanæ episcopus in veritate narravit, quæ etiam a pluribus aliis personis vera esse pro certo agnovi.

CAP. XIII. — De quadam visione cujusdam eremitæ.

B retulit mihi etiam dominus Richardus episcopus quamdam visionem, quam et ego quondam audieram, sed tunc animo minime retinebam. Quodam tempore, inquit, vir quidam religiosus de pago Rotenensi (*Rodex*) oriundus ab Jerosolymis revertebatur. Transiens autem mare, quod a Sicilia versus Thessalonicam protenditur, pertulit cum pluribus aliis gravissimum ventum in medio positus. Qui navim impellens, appulit ad quamdam insulam sive rupem, ubi quidam servus Dei reclusus manebat : ubi aliquandiu tranquillitatem maris exspectans prædictus vir commoratus, cœpit cum illo servo Dei de multis colloquutionem habere. Inquisitus vero a viro Dei unde genus duceret, Aquitanum se esse respondit. Tunc idem homo Dei sciscitatus est si quoddam monasterium quod nominaretur Cluniacum, et Odilonem ejusdem loci abbatem nosset. At ille respondit : Novi, et bene novi, et hoc quare percuncteris scire cupio. Dicam tibi, inquit, et ut animo recondas quæ audieris admoneo. Vicina loca sunt nobis, ex semetipsis manifesto Dei judicio, gravissima cructantia ignis iracundia, in quibus animæ peccatorum ad tempus statutum diversa luunt supplicia. Sunt vero ad eorum semper renovanda tor-

nachos, teste Ughello tomo V Italiæ sacræ, ubi ex Chronico Novalicensi contentionis hic memoratæ historiam refert. De abbacia Bremetensi, quam nunc Olivetani monachi possident, plura idem auctor. Vide et Labinum in Notitia abbatiarum Italiæ.

(27) Ms. S. Germani. *Ille tuus, quem dicis senior et dominus abbas.*

(28) Idem. *Alexandrium cum, etc.*

menta multitudo dæmonum deputata, qui eorum pœnas de die in diem restaurantes, intolerabiles magis ac magis exaggetant dolores. Quos tamen sæpius audivi lamentantes, et non parvam querimoniam facientes, quia orationibus religiosorum hominum, et eleemosynis pauperum, quæ fiunt per diversa loca sanctorum, multoties per Dei misericordiam ab eorum pœnis liberarentur animæ damnatorum. Inter cætera vero mentionem et maximam querimoniam noveris illos præcipue fecisse de illa Cluniacensi congregatione, et ipsius abbate. Quapropter per Deum te admonere, si ad tuos cum prosperitate habueris reditum, ut hæc omnia quæ a me audisti nota facias prædictæ congregationi, et ex mea parte denunties, quatenus magis ac magis insistant orationibus, vigiliis et eleemosynis pro requie [Thuan., redemptione] animarum in pœnis positarum, ut per hæc gaudium multiplicetur in cælo, et damnum sive luctus inferatur diabolo. Regressus itaque vir prædictus ad patriam, hæc per ordinem sancto Patri et fratribus nuntiare studuit (29). Quod audientes, admirationem non parvam cum maxima cordis lætitia sumperunt, Domino gratias egerunt, orationes orationibus addiderunt, eleemosynas eleemosynis apposuerunt, et pro requie defunctorum instanter laborare studuerunt. Hac igitur occasione sanctus Pater generale propositum per omnia monasteria sua constituit, ut sicut in capite Kalendarum Novembrium festivitas agitur Omnium Sanctorum, ita etiam in sequenti die, memoria generaliter ageretur pro requie omnium fidelium animarum; privatim et publice missæ cum psalmis et eleemosynis celebrarentur, omnibus supervenientibus pauperibus eleemosyna multipliciter daretur: quatenus per hæc jacturam sibi provenire magis ac magis doleret adversarius, et e contrario gratularetur sub spe misericordiæ in hoc laborans Christianus.

CAP. XIV. — *De revelatione domni Benedicti papæ.*

Cum semper observare visiones et somnia vanissimum sit, tamen plerumque fides adhibenda est his quæ eveniunt divina dispositione, aut manifestatione præteritarum rerum, aut ostensione futurorum. De his habemus tam in veteribus, quam in novis tot exempla pene quot volumina. Quapropter huic nostro operi inserere dignum duximus, quamdam visionem memoratu dignam, multis adhuc viventibus hoc clarius cognitam, per quam conjicere possumus, quantam apud Deum is de quo sermo est adhuc in mundo superstes promeruit gratiam. Præerat quondam apostolicæ sedi senior Benedictus (30), in Romana nobilitate præcipuus, prudenti ingenio solertissimus, et quantum ad mundanum culmen attinet, urbanis causis aptissimus. Qui beatum Odilonem clara affectione diligebat, et summo studio excolebat:

(29) Cod. S. Germ. *Regressio itaque viro prædicto... fratribus ac religiosis viris nuntiatum est.*

(30) Octavus scilicet, cujus frater ac successor fuit Joannes XIX seu XX, ambo illi Gregorii comitis Tusculani, teste Leone Marsicano in lib. II Chronici Casinensis, cap. 27. Ad Baronium ad ann. 1024.

A et quotiàs arcis Romanæ mœniis sui præsentiam vivebat intulisset, larga liberalitate necessitudinum juvamen exhibebat. Hic ergo mortalis vitæ circulo jam decurso, corpus terræ animam supernæ remisit potestati. Regimen vero sedis apostolicæ adeptus est Joannes, sibi affinis carnis germanitate. Multum tempus effluerat cum prænominati præsulis anima, non adepta lucis æternæ consortium, luebat pro commissis pœnale judicium: cum ecce clementis Dei miseratio ad significandum beati Odilonis meritum, manifestare voluit et pœnam illius hominis, et donum suæ immensæ pietatis. Apparuit namque spiritus jam dicti præsulis in revelatione Joanni (31) Portuensi episcopo, et aliis duobus, quorum nomina non recolo, indicans eis quæ circa se gererentur; quia videlicet non splendore lucis, sed pœnarum teneretur in umbris. Monet itaque ut eant ad fratrem, et ociosus pio Odiloni legationem dirigat: ipsius enim suffragiis destinavit superna censuram illum eripi a tormentis. Recedentibus ergo tenebris, hujus visionis conspectores papam adeunt, quæ injuncta fuerat sibi edicunt. Talia præsul audiens et multum de fratre condolens, rampit morulas omnes, et pugillarem chartam secundum tenorem visionis descriptam, per prædictum episcopum Joannem beato viro dirigit. Nec mora, fidus legator viam arripiens attingit Papiam, et pertæsus itineris labore, domno Petro cellæ beati Maioli præposito, quæ revelata vel præcepta sibi fuerant aperit; eumque oppido exposcit, ut ipse hujus causæ velle interventus esse studeat. Ille impiger bullatam epistolam sanctissimo Patri transmittit, et contigit divino oris, ut isdem Dei servus Cluniaco reperiretur. De ista itaque epistolam perlegens, convocat nobilem monachorum senatum, et seriatim cuncta perorat. Aperit profuuda sapientiæ suæ, multa que replicat, et talis legatio parvipendatur exorat. Dein præcipit et libamina precum et dationes eleemosynarum generalis præsulis liberatione solemniter peragantur. Suscipiunt ergo seniores gratanter onus leve charitatis, publice et privatim aures pii Conditoris devotis precibus appollant. Nec tantum in eodem cœnobio, sed ubicunque fratrum cœtus manebat diffusus, præcepto Patris similis persolvitur famulatus. Jam præfixi termini spatium complebatur, cum tot preces et oblationes, atque eleemosynarum largitates aditum divinæ benignitatis penetraverant. Unde et libuit supernæ clementiæ haud dubio relatu id præpalare. Erat in prælibato cœnobio quidam senior, nomine Eldebertus, nobilis carne, nobilior spiritu, ministrans egenis eleemosynæ subsidium, cui talis visio per soporem revelata est. Videbat namque quamdam personam decore conspicuo cum multo agmine candidatorum intrare monasterii claustrum,

(31) Hanc historiam refert Sigebertus in Chronico ad annum 1025, sed cum multis mendis. Id tamen observari velim quod dixerit, pontificem a pœnis infernalibus Odilonis interventu fuisse liberatum, quibus verbis nihil aliud quam piaculares purgatorii flammæ designare voluit.

et usque ad capitulum, ubi dominus Odilo cum sacro A senatu residebat, pervenisse, et ad ejusdem Patris genua caput humiliter flexisse. Cumque frater ille requireret quænam illa fulgida esset persona, didicit dominum Benedictum papam Romanum, primæ sedis episcopum, referentem gratiarum actiones pro sua liberatione, quod domni Odilonis et fratrum interventu immane chaos evasisset, et ad supernam beatitudinem evolasset. His visis, expergiscens frater a somno, et tenaci memoria visa et audita retinens, die relucente cuncta per ordinem narrat. Tripudiat tunc sacer senatus, et cum pio Patre æternæ majestati personant vota jubilationis; palam constat omnibus quantum venerabilis Odilo de individua Trinitatis gratia possit, per quem uterus mortis captata præda potuit evacuari.

CAP. XV. — De quodam puero ab infirmitate gutturis sanato.

Quodam tempore dum idem vir sanctus apud Paterniacum moraretur, erat ibi quidam puerulus monachus, nomine Rodulfus, quem illa satis horrenda infirmitas, quæ in illis regionibus multis accidere solet in gutture, ita deturpaverat, ita debonestaverat, ita etiam vocem pene intercluserat, ut in illa parte corporis, non jam species esse gutturis, sed quædam videretur intumescere pestis. Misertus itaque vir Dei tantæ calamitati, puerum ad se evocat, manibus locum tumoris atrectat, signum crucis superimprimit, salutaria quædam verba simul dicit, et sic abire permittit. Mirum in modum ille tumor, sicut in aliis postquam semel affecerit in dies solet crescere, ita versa vice in isto ex tunc cepit evanescere, et in pristinam formam deturpatum guttur redire, et usque in præsentem diem optata fruitur sanitate.

CAP. XVI. — De libris et aliis supellectilibus aqua infectis et minime læsis.

In locis Jurensibus Nantoatis est monasterium, sancto Patri ad componendum regularis vitæ statutum a Gisleberto comite traditum. De hoc quadam die egressus, iter agens ad urbem Genevensis, hora jam diei tertia incumbente, transivit fluvium per eadem montana discurrentem. Mulus autem suarum rerum portitor, qui lectulum hominis Dei ferebat simul cum libris absque ductore transiens, devians a publico vado, per profunda fluminis jam cœperat mergi. Concurrerunt omnes, levatis in altum vocibus, conantes opem ferre pereunt. Animal autem valido conatu ab aqua emersum, ad ripam pervenit, capite protenso. Currens vero unus ex famulis extendit manum, ut capistrum arriperet, sed nequidquam. Mutum namque animal nihil intelligens, iterum retroactum natando per profunda ad alteram ripam ejectum est, nihil de se dans videndum, præter solum caput. Ecce autem magnanimus heros per plana incedens veniebat. Intuens vero quæ gerebantur, nil mortale sonans, oygneum caput pileo operiens, antetulit gressum, cœptumque iter progreditur. Tunc dominus Petrus qui præsens aderat, exclamavit.

(32) Cod. Thuan.: progreditur. Tunc dominus Petrus qui præsens aderat, exclamavit.

Inter alios vero qui hujusmodi fluctuatione agebantur, præcipue senior Petrus anxie discurrebat, cui sollicitudo disponendarum rerum Patris commissa erat (32), hic exclamavit cuidam, ut captato ingenio propius accederet, si quoquomodo animal capere posset. Qui nihil moratus, protensa manu capistrum arripiens, forti adrisu educit mulum ab aquis. Concurrunt cuncti, perniciose equis desiliunt, et exonerato saumario perscrutantur erutam ab aquis Patris supellectilem, lectulum scilicet ipsius atque libros. Quæ omnia Deo teste et his qui interfuerunt, ita intacta ab aquis reperta sunt, ut nullum vestigium infusionis in eis appareret. Mirantur cuncti præ gaudio Deumque magnificant, et tanti viri merita laudibus extollunt. Onerato rursum mulo, ovantes subsequuntur seniore, et dominus Petrus anticipans cæteros, Patri quod acciderat refert. Qui leviter indignans: Quid, inquit, dicis? num aliquid aquis immersum potest videri non madidum? Confecto itaque itinere, die jam decurso, receperunt se in cujusdam villulæ hospitium. Tunc jussit sibi afferri libros, et cætera quæ de aqua fuerant abstracta, mantilia scilicet ac manutergia: quæ sicut semper ad utilitatem, ita et tunc sine damno aquis reperta sunt madidi. Tunc vir benignissimus Deum collaudans, fratribus sic cœpit loqui: O fratres dilecti, cernitis circa nos miram Dei nostri pietatem? Certe quæ recuperare non possemus, si aquis intingerentur, ea conservavit illæsa; quæ vero absque damni discrimine poterant intingi, ipsa passus est madida fieri. Ita nihil sibi, sed totum Deo qui in illo et per illum operabatur, fideli corde tribuebat. Excellens enim erat animus, et humana contemnens, nec desiderabat gloriam quasi mercedem rerum gestarum.

CAP. XVII. — De quodam puerulo monacho a gravissima infirmitate liberato.

Quia vero de Nantoacensi monasterio superius memoriam fecimus, dicendum est nobis etiam quid ibi aliquando contigerit evenire. Quodam tempore cum ibi sanctus Pater advenit, puerum nomine Gerardum reperit, quem illa detestanda infirmitas caducæ passionis ita de die in diem vexabat, ut in eo nec vox, nec memoria, nec aliqua membrorum officia remanerent, et pene a mortuo jam nihil distaret. Tali calamitate vir Dei compunctus, fratribus ut pro eo Dominum precarentur rogavit; ipse ad sanctum altare missam celebraturus accedit, ut interesset infirmus præcepit, divinis mysteris refecit, aquam sanctificatam, ut sibi moris erat, ex calice sancti Maioli bibere compulit. Nec mora, infirmitate fugata, solus optata succedit, et usque in diem præsentem in supradicto homino integra perseveravit.

CAP. XVIII. — De libro et vasio reperto.

Gratiebatur aliquando verus Dei amator Odilo per Alpes Jurenses: et subito equus multis oneratus sarcinis lapsus, per devexa montis usque ad pro-

funda vallis inter asperrimos scopulos dilabatur. Ruunt præcipites Allobroges frustra nitentes, et ultra vires aliquid conantes. Tandem post multos animi conatus, reperto equo sano, et aliquanta de sarcinulis, cognoscunt deesse librum Sacramentorum aureis litteris scriptum, cum vitreis vasculis anaplypho opere formatis. Quæ res non parum viri Dei mœstificavit animum, verum cum his quæ repererant cœpto itinere gradiebantur. Advesperascente autem die, devenerunt ad quamdam cellam sancto Eugendo abbati jure subditam, ubi honorifice a fratribus illic manentibus suscepti, post exhibitam humanitatem quieverunt. Deffuebat autem imber copiosus nivibus commistus. Vir autem Domini intimat fratribus quæ sibi acciderant, summa exposcens prece, ne pigritarentur ad eadem loca scrutanda accedere, si forte auratum librum reperire valerent. Illi vero mente promptissima spondent se exsequi ejus mandata. Quis enim tanti viri precibus non acquiesceret, cui etiam Deus noster plerumque, ut ita dicam, obsequi videbatur. Aurora itaque apprens, missos dirigit, dies subsequens ad loca deducit (33), librum perditum cum vasis requirunt; sed ipso suo labore diutius fatigati sine fructu ad propria redeunt. Erant montes et circumjacentes colles tanta densitate nivium cooperti, ut spes nulla superesse videretur ulterius prædictas res recuperandi. Interjectis itaque fere duobus mensibus, cum jam hiemis asperitas prædictorum montium et collium evanescendo faciem denudaret, et de perditis rebus pene jam nulla memoria esset, quidam presbyter, nomine Ermendrannus, locum in quo prædictæ res perierant easu adiit, oculorum orbem huc illucque deflexit, et ecce contra spem librum reperit, quem Christi protectio a nimbis et diuturnitate nivis intactum meritis patris Odilonis servavit. Vasa enim sana invenit, quæ Dei nostri pietas ne frangerentur protexit. Tollens itaque ea quæ invenerat, Gauzeranno abbati sancti Eugendi consignavit, et postmodum jussione ejusdem prædictus presbyter Odiloni patri, dum ad illos Jurensium partes rediret lætus et alacer reddidit: qui quanto gestierit gaudio, ex immensis Deo laudum fuis præconiis qui vult dignoscere poterit.

CAP. XIX. — *De quodam potente a dolore oculi liberato.*

Aliquando dum transiret per pagum Genevensem et castrum Albiense, quidam senior, Siebodus nomine, dominus ejusdem castri, ampla persona, non parva potestas, ad eum accessit. Huic quadam die sub arbore jacenti fortuito casu particula corticis ceciderat in oculo: quæ ita turbaverat, ita corruerat ejusdem membri officium, ut nec expelli,

(33) Sic codex S. German. At Thuaneus, fere ut Petrus Damiani in altera Vita cap. 13, sic habet: *Ad loca deducit: auratum librum reperiunt, quem Christi protectio a nimbis intactum servaverat; vasa sana inveniunt, quæ Dei nostri immensa pietas ne frangerentur, protexerat. Confestim igitur inventa tollentes, repedant orantes, et ea Patri consignant,*

A nec aliquod inde remedium inveniri pisset. Fugerat somnus ab oculis, fastidiebatur cujuscunque generis cibus nullusque sospitatis inveniebatur locus. Cognoscens itaque vir sanctus causam tanti periculi, et condolens viro sibi satis familiari, seorsum illum accipiens, super locum doloris signum imprimit sanctæ crucis cum insufflatione oris et virtute orationis, spondens se, dum veniret ad hospitium, pro illo sacrificium offerre salutiferæ oblationis. Nec mora: sancto recedente, somnus diu negatus prædictum hominem dormire coegit evigilansque particulam corticis ab oculo cum quadam lanugine deductam invenit, et præteriti doloris molestiam non sensit. Mox etiam cibum omnino fastiditum requirit, cum desiderio sumit, suæque liberationis causam præ gaudio per internuntium viro Dei apud Silvigiacum (*sic.*), quo jam pervenerat, innotescit, gratias agit et deinceps eum in magna veneratione habuit.

CAP. XX. — *De clerico a morbo brachii curato.*

Quodam etiam tempore dum a Roma reverteretur, et Lucas (34) castro hospitaretur, cuidam sancti Martini Turonensis canonico, Archimbaldo nomine, lethale vulnus in brachio excreverat, quod sibi non jam languorem, sed ipsam mortem pene interminare videretur. Accedit itaque ad sanctum, et tantæ necessitatis ostendit periculum. At ille quasi hæc se videre dissimulans, latenter propria manu tangit brachium, sanctæ crucis implorat præsidium, et super vulnus ejusdem cruceis impressit signaculum: sicque a se dimittit, et ut caute prævideat præcipit. Mirum in modum dum recedit et locum vulneris videre vel tangere voluit, nulla signa præteriti doloris nec invenit, nec sensit. Attonitus vero stupore miraculi ad hominem Dei regreditur, quæ sibi contigerant palam facere voluit. Sed Dei servus ubi hoc prævidit, indignatus valde, illum nec quidquam passum fuisse, nec quid diceret scire, objurgavit. Ita enim timebat rumores hominum, tanquam lethale venenum, et quasi pestiferum malum sic fugiebat vanæ laudis appetitum.

Cum (35) quodam tempore apud monasterium suum, quod Volta nominatur, moraretur, et murus ecclesiæ adhuc imperfectus consummaretur, contigit ut quadam die dum ministri operis operi complendo insisterent, deambulatoria ubi stabant, rotortis cum quibus ligata erant ex nimia vetustate ruptis, deorsum ruerent, cum quibus cæmentariæ ex altitudine muri ad terram ceciderunt, et collisionis membrorum...

CAP. XXI. — *De quodam mente capto sive dæmoniaco sanato.*

Alio tempore cum ex partibus Ultrajuranis Nani qui quanto gestivit gaudio, ex immensis Deo laudum fuis præconiis qui vult dignoscere poterit.

(34) Hic designatur Lucæ civitas nobilissima et ducalis in Etruria, vulgo *Lucques*.

(35) In cod. Germ. habetur hoc capitulum quod deest in Thuaneo; sed imperfectum est, avulsis codice reliquis foliis.

toatis, de quo supra diximus, cum eo advenissemus, quemdam juvenem militem, nomine Mainerium, mente captum, a propriis servulis ibi adductum invenimus. Qui rejecta militia, omnique cura privata vel publica postposita, huc illucque miser nudus nisi teneretur oberrabat, incognitas voces emittens, sine cibo perseverans, et, ut talibus consuetudo est, nusquam tutam sedem, nullam habebat requiem. Misertus itaque homo Dei tantæ calamitati, et condolens gratissimæ juventuti, cum fratribus in terram ante altare sancti Petri prosternitur, psalmis insistit, patrocinia sanctorum cum litanis requirit: deinde surgens ad vexatum accedit, aqua sanctificationis aspergit, bibere cogit, et sic recedere permittit. Post hæc sancto recedente, ipse jam non infirmus, sed sanus; non ligatus, sed liber; non coactus, sed voluntarius, Cluniacum usque prosequitur, gratias Deo et Mli pro recuperata sanitate reddidit, voto charitatis munera piscium detulit, sicque ad propria rediit. Sequenti etiam anno cum ibidem requisivit, sed non invento, Silviniacum die qua sanctus obiit et ipse advenit; tristis et mœrens ejus exsequiis interfuit, et quia vivo non potuit, defuncto pro sua liberatione iterum atque iterum gratias egit.

CAP. XXII. — *De quodam muto sanato.*

Abbas quidam religiosus de Brolio (*Ebreuil*) monasterio, nomine Girbertus, quemdam nepotem habuit militem strenuum, nomine Gauzfredum, qui ex multo tempore officium linguæ amiserat, audiendi tamen efficaciam et prudentis senis memoriam, quemadmodum de Zoe uxore Nicostrati legitur, non mediocriter retinebat. Hic per visionem admonetur ut ex aqua qua sanctus manus abluebat requireret, et eam bibendo deinceps effectum loquendi recuperaret. Qui mox familiares ministros advocat: utcunque sapit, utcunque valet, quæ volebat manibus inuuit, non sine magno tamen labore innotescit; et Silviniacum, quo sanctus tunc manebat, ad hoc obtinendum pro eo prædictus Girbertus dirigit, suisque quibusdam viri Dei ministris, fidele furtum perpetratur, aqua latenter manibus ablutis subripitur, sub occasione etiam calice sancti Maioli ab ipso viro Dei signata altera aqua superadditur, et sic infirmo transmittitur. Quam accipiens mutatis prius vestibus in ecclesiam ingreditur, orationi incumbit: deinde cum summa veneratione aquam sumit, et sumendo pristinae vocis officium mox ad integrum recuperat; loquitur, atque non jam manibus inuuit, sed ex ordine quæ viderat verbis enarrat et Deo gratias pleno ore, plena voce lætus proclamat.

CAP. XXIII. — *De quodam parvulo vasculo a vino exinanito, et virtute sancti postmodum pleno reperto.*

Omnipotens Deus remunerator et glorificator fidelium suorum, se in hac mortali ærumnosaque vita pro scire et posse glorificantium per sibi fidelis dilectique famuli Patris Odilonis in hacce convalle lacrymarum coram hominibus contentis et glorificantis merita, inter alia plura præclara prorsus atque memoranda miraculorum signa, quoddam valde

jucundum atque mirificum virtutis opus, hic etiam eum glorificando, operari est dignatus. De quo ne quisquam, quia illud scripto tradere succedentium memoriæ suscepimus, dubitare queat, habemus et proferimus veracem fidelemque, quæ hoc narrat, personam ad hoc astipulandum sic idoneam ut constet luce clarius, quia is qui hoc refert et hujus Deo dilecti Patris est monachus, et nomine proprio vocitatur Adraldus, atque ipse solus cum alio quodam laico homine hujus tunc rei gestæ fuit conscius. Quodam siquidem tempore isdem vir Domini Odilo rediens a Francia, et Cluniacum totius religionis locum festinanter expetens, eidem jom dicto fratri apud quamdam ecclesiam, quæ vocatur Tolonnis (*Toulon*), cui obedientiæ causa præerat, estque juris monasterii quod vocatur Aurea vallis, commoranti, improvisus et insperatus supervenit. Quidam tamen ex fratribus beatum virum comitantibus, nomine Warnerius, ipsum Patrem comitesque parvo præcurrens spatio antecessit, et adveniens patrem Odilonem adesse nuntiavit. Qui jam fatus Adraldus miratus et obstupefactus, primo non credidit, post tristis et mœrens, et quia susceptioni ejus non se præparaverat, miserum se clamans expavit. Verumtamen confortatus in Domino resumpsit vires, et missis circumquaque pueris domus ad quærendum necessaria, instabat, prout angustia temporis permittebat, præparare quæque erant tanti Patris susceptioni congrua. Inter hæc dilectus Deo et hominibus pater Odilo adveniens, ab eodem ipso fratre gaudenter admodum et jocunde suscipitur, amabiliter et affectuose exosculatur et amplectitur, sed tamen humilis et submissa querela et objurgatio de suo adventu sic insperato minime perdonatur. Sed ad hæc isdem dulcissimus Pater dulci et suavi, ut sibi moris erat, alloquio cæpit et se excusare et ipsi satisfacere, occasione temporis et locis dicens hoc contigisse, seque illuc nequaquam sumptuosum apparatus quærere. Et quia ipso anno sterilitas vinearum nimis charum reddiderat vinum, ejusque nisi locupletioribus subtraxerat usum, providus et moderatus Pater ne fratrem gravaret, emere se vinum dixit, sed protinus eidem ipse ob hoc non leviter indignatus contradixit. Qua, inquam, fronte, hoc vos, domine, in domo vestra patiar agere? Ventum itaque ad prandium et cibus eidem Patri suisque omnibus largissime sufficienterque, prout discreto ordini eorum congruebant, appositis, vinum etiam de parvo singularique et pleno emptu vasculo profertur. At discretissimus Pater monachis scyphos geminari, cæteris vero semel præcipit dari. Sed statuta mensura exceditur, et absque ulla estimatione chari pretii potus large omnibus præbatur. Postquam autem sumptæ epulæ mensæque sunt remotæ, succedunt grates et laudes charitativæ refectio-nis a dulcissimi patris Odilonis gratioso atque mellifluo ore. Succedit igitur nox diei, et Pater Odilo inibi laxabat membra quieti. Mane vero facto inde eum proficiscentem frater Adraldus aliquantulum

prosequitur; sed ab illo redire jussus, mox ut dominum suam subintravit vocato dispensatore, jussit eum citius quantum in vasculo remansisset vini diligenter considerare sibi que renuntiare. Is itaque famulus et jussis obtemperans curiosius vas aestimat offenditque contra spem, et (quod est dictu mirabile) plenum, quod credebatur ex maxima parte exinanitum. Invadit formido hominem, et stupidus de hoc aliquandiu secum cogitationes versat, sed tamen reversus inventum indicat. Res fratri visa est auditu incredibilis, et hanc referens insanienti similis. Parvitas denique vasis, et numerositas multitudinis illud exhaurientis suadebat valde parum superesse in illo residui liquoris. Attamen itur, et oculorum fideliori ministerio res discutitur, et ita esse deprehenditur. Tunc geminatur stupor misto timore talia

A cernenti, quæ nihil aliud prius illum dicere submonebant quam: *Mirabilis Deus in sanctis suis. Vere enim mirabilis, vere omnipotens, vere misericors Deus in sanctis suis, qui in illorum munda et sincera mente augustissimum sibi palatium statuens, ibi residet, ibi regnat, indeque disponit multa et magna, et ait mirifica prorsus et non imitanda.*

Multa similia notarentur diligentius, de ejus possent describi virtutibus. Multum enim, per Dei gratiam in talibus in occulto posuit, quæ nunquam ad publicum venire voluit, et maxime in fabricantibus, quibus semper succurrebat calicis sancti Maioli signaculo, dicens talia non suis, sed ejusdem prædicti Patris fieri meritis, cum revera dubium non esset discipulum in talibus cooperatorem esse magistri virtutibus.

INCIPIIT LIBER TERTIUS

Itaque de his quæ dum viveret gessit, pauca de multis diximus, sicut nos ipsi quædam vidimus, et ab idoneis testibus alia etiam vera fuisse pro certo agnovimus: nunc de his quæ post mortem per illum Dominus operatur, sicut veracium testium affirmatione comperimus, quæ possumus, Domino annuente loquamur.

CAP. I. — De quadam puella insana, surda et muta.

In fundo Longovernis nominato, Silviniaco prope quatuor milliariis contiguo, erat quædam miserabilis mater quæ filiam habebat tribus passionibus obnoxiam, insanam videlicet, surdam et mutam. Hæc tertio admonetur in somnis a quadam satis formosa et jucunda persona, ut Silviniacum pergat, filiam secum deducat, sepulcrum senis (se autem ipsum esse dicebat) noviter sepulti requirat, et inter eundem videbit quid sibi contingat. Ter itaque per tres consequentes noctes, sicut diximus, admonita, dat fidem verbis et illo cum filia pergere cœpit. Inter eundem vero, antequam ad locum destinatum venirent, portentum visionis compleri cœpit. Nam quamdam prætereuntes silvam prædicto loco, Silviniaco videlicet, satis contiguam, filia ex multis annis surda et muta: Mater, inquit, mater, hinc audio magnos sonitus tintinnabulorum. Dicebat autem de campanis monasterii quas audiedat. Hinc vero cerno simul et audio boves et sonitus collo pendentium cymbalorum. Mater, his auditis, signa visionis recognoscit, ad sepulcrum usque deducit, pro posse oblationem obtulit, gratias egit, deinde cum filia sana ad propria rediit.

CAP. II. — De homine surdo et mutuo liberato.

Succedit et huic aliud non dissimile miraculum. Nam de illis vastis Alpibus interioris Aquitanie venerunt ad sepulcrum viri Dei duo juvenes, quorum alter erat surdus et mutus, sed ut curaretur ab altero fuerat adductus. Introgressis vero ad sepulcrum, qui sanus erat ex aqua qua beati Patris membra lota

fuerant dari sibi petiit, et accepta in auribus socii infudit, bibere coegit, et sic ad hospitium (erat enim vesperum) uterque secedit. In crastinum vero, qui pridem surdus et mutus fuerat, audiens et loquens cum oblatione in manu ad sepulcrum rediit, pro sua liberatione gratias plena voce reddidit, et sic ad propria repedavit.

CAP. III. — Item de alio mutuo.

Sub eodem tempore ex pago Bituricensi, quidam mutus advenit, qui, ut postmodum referebat, a septem annis ex toto amiserat efficaciam vocis. Hic etiam ad sepulcrum de misericordia Dei præsumens accedit, ex multis annis, ut prædiximus, perditam loquelam recepit, quid tibi contigisset omnibus enarravit et lætus recessit. Ad comprobandum vero utrum vera essent an non quæ dixerat, cum illo quidam curiosi curiosum quemdam mittunt, qui diligenter hæc a vicinis et veracibus testibus inquireret. Qui hæc ita esse inveniens, se nobis obtulit assertorem veracem et idoneum testem.

CAP. IV. — De quodam paralytico simul et mutuo curato.

In pago Nevernensi, et in castro Dizetensi paralyticus languor quemdam hominem ex una parte totum damnaverat, et sermonis loquelam penitus abstulerat. Vicinorum itaque amicorumque nutu et auxilio ad memoriam sancti Patris accessit, membrorum sanitatem ex integro recepit, linguam ad loquendum dissolutam promeruit, Deo gratias egit, et sic ad propria repedavit. Erat vero pluribus notus, qui hæc ita se habere suis affirmant assertionibus.

CAP. V. — De presbytero mutuo.

Et pago etiam Bituricensi et de castro Briodorensi presbyter quidam mutus ad sepulcrum viri Dei accedit, reddi sibi quod perdiderat humiliter prostratus in oratione petiit: sed dum diutius preces suas differri vidit, domum regredi studeit. At ubi pervenit, mox quod diutius quæsierat accipere me-

ilentium in verba resolvit, et se hæc prome-
Domini virtute et patris Odilonis interces-
ibera voce narravit. Hoc ita verum esse mer-
quidam dives, nomine Salomon, et plures alii
ir sua assertionem.

CAP. VI. — *De cæco illuminato.*

lam senex ex toto privatus lumine, cum se
faceret a puero ad Patris sanctissimi urnam,
iam attingeret limen ostioli illius cryptæ qua
s requiescit, lumen amissum recepit, ducto-
e suum jam illuminatus et velox præcessit,
in terram ante sanctum sepulcrum prostratus
necesso sibi lumine gratias egit, et gaudens
t. Erat vero tunc Sabbalum ante Ramis pal-
ri festum.

CAP. VII. — *Item de cæca sanata.*

astello Lucii montis quædam femina cæca ad
sancti Patris est adducta. Quæ diutius ibi
ens et in oratione perseverans, dum vivit quæ
t in longum sibi differri, jam desperata, ad
a cupiens regredi, ad sepulcrum iterum acce-
licentiam redeundi a sancto cæpit cum lacry-
precar. Inter hæc verba, profundaque mæsti
suspiria, oculi male clausi aperiantur, lumen
perato mox redditur, et ita domum proprio-
ion aliorum oculum intuitu revertitur.

CAP. VIII. — *Item de alio cæco illuminato.*

s etiam quidam veteranus Turonensis urbis
na, oculorum privatus lumine admonitus per
, ductu ejusdam suæ filiæ sepulcrum sancti
studuit invisere. Qui veniens ex aqua, qua
fuerant membra abluta, quæsivit et accepit, C
tenebrosis infundi fecit, ut sibi redderetur
oravit. Et quia jam nox instabat inde rece-
ospitium et subsidia victus (erat enim pauper)
ivit, et nusquam invenit. Sine cibo itaque et
io totam noctem pernoctavit. In crastinum
d sepulcrum festinus rediit, statimque visum
t, et lætus Deo gratias magnis clamoribus in-
re cæpit. Erat autem ecclesia plena homini-
resbyteris et clericis missam celebrantibus.
le spectaculum omnes cucurrerunt, rei verita-
gnoverunt, cuncti in commune Deum bene-
ant, atque pro tam evidenti manifestoque mi-
simul cum paupere gratias egerunt.

CAP. IX. — *De quodam insano ad mentem revocato.*

burgo Silviniacensi, quo sanctus requiescit, D
quidam mercator, nomine Rainaldus, qui pro-
luturnum et gravissimum languorem penitus
riam et sensum amiserat. Hunc fratres et
tes ad sepulcrum tanti Patris cæperunt dedu-
sed ut signo sanctæ crucis se muniret, vel
s tunderet, non potuerunt suadere. Venientes
ad sancti Patris memoriam, quoddam obla-
munus pro infirmo super sepulcrum offerunt,
sum denominatum omnibus annis vitæ suæ
lyere se promittunt. Hoc itaque pacto, quem
terant amentem et insanum jam memoria va-
n et ex integro sanum ad domum reducunt.

CAP. X. — *De quodam paralytico.*

In burgo Antissiodorensis civitatis quidam ruricola
nomine Rainaldus manebat. Hic a renibus deorsum
omnem vim membrorum amiserat. Auditis ergo
virtutibus signorum quæ fiebant ad sepulcrum tanti
Patris, in plastro se poni fecit, et ad limina sancta
a fratribus et uxore duci præcepit. Qui veniens et ad
sepulcrum sancti Patris accedens, ex aqua sæpius
dicta dari sibi petiit, languida membra lavit, et ut
sibi sanitas redderetur devotus exoravit. Post hæc
paulatim dolor a membris abcessit, salus optata
redit, et magis magisque de Dei præsumens bonitate
et tanti Patris confidens intercessione ad propria
se reportari fecit. Non nullis interjectis diebus non
jam vehiculo, sed firmis incedens vestigiis ad limina
sancta regreditur, pro reddita sanitate gratias egit,
vota obtulit, suæ curationis indicia omnibus mani-
festavit, et sic ad propria recessit.

CAP. XI. — *De hydropico liberato.*

In comitatu Flandronsi, et in burgo venerandi
patris Otmari, quidam juvenis clericus nomine Ge-
raldus manebat, qui hydropico morbo ita affligeba-
tur ut neque cibum, neque potum sine magno
dolore sumere valeret: ita venter intumerat ut
cutis supra modum extensa pene rumpi videretur;
stare vel sedere sine maximo periculo non valebat,
incedere etiam vix poterat. Et quid dicam? om-
nium membrorum officis ita carebat ut melius sibi
mortem quam ipsam miserrimam vitam optaret. Hic
ergo nutu divino Silviniacum cum magno labore
advonit, ad sepulcrum sancti Patris se introduci
petiit, ad orationem in terra procubuit, se de longe
venisse flebili voce conquestus, ut sanctus sibi mi-
sero opem ferret cum lacrymis rogavit. Nec mora,
rivum concreti sanguinis ibidem, dum oraret ab
interioribus per os, videntibus cunctis, evomuit, et
inde surgens, nutibus et verbis se sanum fore excla-
mavit. Ostendebat autem vestimento sursum col-
lecto rugas cutis prius extensæ, nunc vero inflatio-
ne recedente vacuas remansisse. His ita peractis,
propria gaudens repedavit.

CAP. XII. — *Item de alio hydropico.*

Jam pridem etiam quidam senex vulgaris, ibidem
a simili liberatus fuerat morbo.

CAP. XIII. — *De quadam contracta sanata.*

In extremo confinio Augustodunensi Molinis
(Moulins) est castrum super Aleris (l'Allier) fluvium
situm. Ibi quædam juvencula jacebat sub solario
Ermengardis nobilissimæ matronæ. Hæc ex multis
annis membrorum usum ita perdiderat ut nec ince-
dere, nisi portaretur, uspiam valeret. Hæc igitur in
somnia monita ut ad memoriam, sancti Patris per-
geret, a vicario ejusdem matronæ nimis clamoribus
et importunis præcibus extorsit ut se vehiculo
imponeret et Silviniacum deduci faceret. Nec mora,
dum illo pervenit, et ad sepulcrum sancti accessit
sesaque in orationem dedit, membrorum officia
redintegrantur, et quæ contracta venerat erigitur,
cum ipsa Deo laudes ab omnibus qui eam noverant

redduntur. Post hæc regredi illuc unde venerat cœpit, sed nescio quo occulto iudicio, antequam veniret ad extrema villæ, iterum debilitatur. Iterum aliorum manibus ad sepulcrum reportatur, a quo iterum Dei omnipotentis miseratione et patris Odilonis intercessione pristinae sanitati redditur; sed nequaquam ulterius extra villam egreditur, nec terminum suæ debilitationis denuo transire conatur.

CAP. XIV. — *Item de alia simili modo sanata.*

Quidam mercator nomine Rainaldus ibidem apud Silviniacum degebat. Hic habebat filiam debilem cruribus, invalidam et ad supplementum doloris ex superiori parte corporis. Hanc itaque ad tumulum sancti Patris deferunt: at ubi delata est, mox se erigere et paulatim incedere cœpit, et tandiu ibidem stedit donec ex integro effectum standi vel incedendi promeruit.

CAP. XV. — *De quadam paupercula simili modo curata.*

Altera mulier paupercula ibi tunc aderat, similiter ex multo tempore toto corpore debilis, quæ et ipsa eadem die in conspectu multitudinis vigorem obtinuit integræ sanitatis. Sanctorum enim apostolorum Petri et Pauli festività tunc advenerat et multorum populorum ibidem turba confluerat. Qui videntes uno eodemque tempore hæc tria supra scripta miracula fieri, repleti sunt stupore vehementi. Fit itaque ingens lætitia, currit per aures cunctorum miraculorum volitans fama. Hominibus promiscui sexus ecclesia completur, diversis et immensis clamoribus concutitur. Psallebant monachi cum clericis in

A jubilo, ad cælum usque populi voces dabant præ gaudio tantæ novitatis stupefacti miraculo. Christus in sanctis suis semper mirabilis ab omnibus predicatur, et quantum servus sibi fidelissimus de ejus gratia possit, certis indiciis manifestisque signis declaratur et cunctorum ore celebratur.

CAP. XVI. — *De quodam captivo a vinculis liberato.*

Quidam miserabilis a quodam perverso homine captus compedibus arctatur, et ut diligentius custodiretur arca recluditur, saxorum acervus desuper congeritur, seracula firmantur, et ita miser per longum tempus tenetur. Verum ille captivus in Deo spem retinens, de illis abditis tenebrarum Deum, cui obscuras sunt manifesta, supplex exorat et patrem Odilonem intercessorem advocat ut se inde ejiciat et liberum ire concedat. Inter hæc verba suæ petitionis, sentit et audit quamdam personam ad arcam accedere, et se inde ut exeat inclamare. Mox virtute divina saxorum acervus huc illucque dispergitur, seracula resiliunt, compedes solvuntur: et ita incarcerationatus liber et absolutus de tenebris ad lucem procedit, gaudensque ad sepulcrum sancti Patris quantocius venit, et quæ sibi contigerant certis indiciis omnibus enarravit.

CAP. XVII. — *De quodam mente capto sanato.*

Alius quidam sancti Maioli monachorumque proprius rusticus, nomine Rothbertus, habens uxorem et filios, in amentiam totus versus fuerat. Hunc totis viribus repugnantem filii et parentes violenter ad memoriam sancti Patris adducunt, oblationem pro eo offerunt, et mox mente et corpore salvatum de-
C mum reducunt.

SANCTI ODILONIS EPISTOLÆ

EPISTOLA PRIMA.

AD FULBERTUM CARNOTENSEM EPISCOPUM.

[*Bibliotheca Cluniacensis*, p. 349.]

Domino et venerabili sanctoque charissimo fratri et compresbytero FULBERTO frater ODILO salutem in Domino.

Dilectissime vir, quid sibi vult quæstio prolata nobis a quodam vestro fideli clerico, placuit, ut ipse fatetur, paternitati vestræ, me, licet indignum, iudicem fieri vitæ vestræ, mandando mihi ut litteratim describerem vobis quid mihi videtur de vestra, quantum dici fas est, irreprehensibili conversatione. Sed oculi caligine cæcitatibus obteati non valent perspicue intueri splendorem firmamenti et globos stellarum cæli. Splendorem firmamenti voco et stellam; stellam etiam matutinam te vocabo, Danielis prophetae usus testimonio: *Qui docti fuerint, inquit, fulgebunt sicut splendor firmamenti. Et qui ad justitiam erudiunt multos, sicut stellæ in perpetuas æternitates.* Vos enim, qui talis ac sanctus estis, quem

nec quidem digno cogitare valeo, nostro debetis æstimari iudicio? Nos enim, qui ignorantia tenebris pressi, nosmetipsos non possumus dignoscere, justorum vitam nostro arbitrio nullomodo debemus æstimare. Vos omnis homo adeo laude dignum merito iudicat, ut plus de vobis mirari libeat quam aliquid dicere liceat. Obrueretur intellectus nostræ parvitas pondere vestræ quæstionis, nisi esset in prompta recordatio divini sermonis. Ut enim daret exemplum fidelibus auctor vitæ et salutis, ut ipse melius scitis, utpote vir omnia evangelicus, veniens in partes Cæsareæ Philippi interrogabat discipulos suos: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Et post pauca: *Vos autem quem me esse dicitis?* Non idcirco interrogat, quem nemo novit et quem nihil latet, veluti qui nesciat, sed ut prælatis Ecclesie exemplum de se interrogandi præbeat. Et ideo unusquisque præpositus Ecclesie a sudditis debet exquirere cuius famæ, cuiusve sit opinionis; et si aliquid de se audierit, Deo a quo si quid boni est,